

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีสาระสำคัญตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา
 - 1.1 ความหมายของหลักสูตร
 - 1.2 ความสำคัญของหลักสูตร
 - 1.3 ความหมายของหลักสูตรสถานศึกษา
 - 1.4 ความหมายการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา
 - 1.5 ขั้นตอนการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา
2. แนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544
 - 2.1 ลักษณะของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544
 - 2.2 องค์ประกอบของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544
 - 2.2 ความสำคัญของหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544
3. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา
4. โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2
กับการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
6. สรุปแนวคิดและหลักการที่นำไปสู่การกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย

1. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา

1.1 ความหมายของหลักสูตร

ในการจัดการศึกษาในทุกระดับทุกประเภท สิ่งที่สำคัญนอกเหนือจากครูผู้สอน สื่อและอุปกรณ์การสอนแล้ว หลักสูตรเป็นส่วนที่สำคัญต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นอย่างยิ่งหากไม่มีหลักสูตรแล้ว ครูผู้สอนก็จะเหมือนกับสอนไปแบบไร้ทิศทาง ซึ่งจุดหมายปลายทางของการจัดการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นการให้การศึกษาในระบบโรงเรียน นอกกระบบโรงเรียนหรือตามอัธยาศัยก็ตาม จำเป็นจะต้องกำหนดให้มีหลักสูตรขึ้น หลักสูตรจึงเป็นทั้งข้อกำหนดว่าผู้เรียนจะเรียนอะไร ผู้สอนจะสอนอะไร และอย่างไร และการที่จะให้ผู้เรียน

มีคุณภาพตามวัตถุประสงค์ได้นั้น จะต้องใช้ตัวกำหนดหรือเกณฑ์เป็นเครื่องมือในการวัด ดังนั้น การให้การศึกษาคือการพัฒนาผู้เรียนในทุก ๆ ด้าน เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาไปในทิศทางที่ สอดคล้องกับความมุ่งหมายที่กำหนด จึงต้องใช้หลักสูตรเป็นตัวกำหนด จึงมีนักการศึกษาและ นักวิชาการหลายคนได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ ดังนี้

สงบ ลักษณะ (2540 : 41) กล่าวว่าไว้ว่า หลักสูตรคือ มวลประสบการณ์ที่ปวงที่จัดไว้ อย่างเป็นระเบียบที่ดี เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ มีความรู้ความสามารถ ทักษะ เจตคติ และ คุณสมบัติอันเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

ชูศรี สุวรรณโชติ (2540 : 39) กล่าวว่า หลักสูตรคือมวลประสบการณ์ทุกชนิดที่ครู สร้างสรรค์ให้กับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ในสังคมอย่าง มีความสุข และเจริญงอกงาม

สนอง สิริกุลวัฒนา และรุจิร พุทธร (2540 : 115) ได้ให้ความหมายไว้ว่า หลักสูตรคือ ประสบการณ์ทุกอย่างทั้งในและนอกห้องเรียนที่โรงเรียนตั้งใจจัดให้ผู้เรียน เพื่อให้เกิด การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่พึงปรารถนาซึ่งเรียกว่าการเรียนรู้ หลักสูตรจึงหมายความ รวมไปถึงกิจกรรมทุกอย่างที่โรงเรียนจัดขึ้น ไม่ว่าจะสถานที่หรือเวลาใดก็ตามเพื่อนักเรียน ดังนั้น หลักสูตรจึงหมายความถึงสิ่งต่อไปนี้พร้อมกัน คือ

1. เอกสารหลักสูตร ได้แก่ หลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ แผนการสอน คู่มือครู แบบเรียน แบบฝึกหัด ฯลฯ
2. กระบวนการสอนของครู ซึ่งจะทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ของเด็กควบคู่ไปด้วย เสมอ ถ้ากระบวนการสอนนั้นมีคุณภาพ
3. กิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนที่จัดให้นักเรียนเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

อาร์มสตรอง (Armstrong. 1985 : 2) กล่าวว่า คำว่า “หลักสูตร” แปลมาจากคำใน ภาษาอังกฤษว่า “Curriculum” : ซึ่งรากศัพท์มาจากภาษาละตินว่า “Curriculum : หมายถึง “running course” หรือเส้นทางที่ใช้วิ่งแข่งต่อมาได้นำศัพท์นี้มาใช้ในทางการศึกษาว่า “running sequence of course or learning experience”

บอบบิท (Bobbitt. 1981 : 42) กล่าวว่าหลักสูตรคือรายการสิ่งต่าง ๆ ที่เด็กและ เยาวชนต้องพบและกระทำโดยอาศัยการพัฒนาความสามารถของตนเพื่อกระทำสิ่งต่าง ๆ ให้ดีขึ้น เพื่อความเหมาะสมกับการดำรงชีวิตของตนเองในวัยผู้ใหญ่

เรแกน และ เชฟเพิร์ด (Ragan and Shepherd. 1977 : 192) กล่าวว่า หลักสูตรคือมวล ประสบการณ์ที่โรงเรียนรับผิดชอบจัดให้กับเด็ก ความหมายนี้รวมไปถึงรายวิชาที่เปิดสอน เอกสารที่ระบุกระบวนการเรียนการสอน ซึ่งเป็นตัวกลางถ่ายทอดหลักสูตร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การปฏิสัมพันธ์ (Interaction) กับประสบการณ์ของแต่ละคน

ทาบ (Taba. 1962 : 23) กล่าวว่า หลักสูตรคือแผนการเรียนรู้ที่ประกอบด้วย จุดหมาย เฉพาะการเลือกและการจัดเนื้อหา วิธีการจัดการเรียนการสอนและการประเมินผล

กู๊ด (Good. 1993 : 73) กล่าวถึงความหมายของหลักสูตรไว้ 3 ประการ ดังนี้
 ประการที่ 1 หลักสูตร หมายถึง เนื้อหาที่จัดไว้เป็นระบบให้ผู้เรียนได้ศึกษาเพื่อสำเร็จ หรือรับประกาศนียบัตรในสาขาวิชาใดวิชาหนึ่ง

ประการที่ 2 หลักสูตร หมายถึง คำโครงทั่วไปของเนื้อหาหรือสิ่งเฉพาะที่จะต้อง สอนซึ่งโรงเรียนจัดให้แก่เด็ก เพื่อให้สำเร็จการศึกษา และสามารถเข้าศึกษาต่อในทางอาชีพ ต่อไป

ประการที่ 3 หลักสูตร หมายถึง กลุ่มวิชาและการจัดประสบการณ์ที่กำหนดไว้ให้ ผู้เรียนได้เรียนภายใต้การแนะนำของโรงเรียนและสถานศึกษา

เซเลอร์ และอเล็กซานเดอร์ (Saylor and Alexander. 1974 : 2-3) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง การจัดเตรียมมวลประสบการณ์การเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดสัมฤทธิ์ผลตาม จุดมุ่งหมายทางการศึกษาอย่างกว้าง ๆ และจุดมุ่งหมายเฉพาะของโรงเรียน

จากความคิดเห็นของนักการศึกษาและนักวิชาการข้างต้น สรุปได้ว่า หลักสูตร หมายถึง โครงการแผนการเรียนการสอน ข้อกำหนด และมวลประสบการณ์ต่าง ๆ ที่โรงเรียน จัดให้กับผู้เรียนทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา

1.2 ความสำคัญของหลักสูตร

หลักสูตรเป็นองค์ประกอบอันสำคัญอย่างหนึ่งของการจัดการศึกษา การจัดการ ศึกษาประเภทใดและระดับใดก็ควรจะขาดหลักสูตรเสียมิได้ เพราะหลักสูตรจะเป็นโครงร่าง กำหนดไว้ว่าจะให้เด็กได้รับประสบการณ์อะไรบ้างจึงจะเป็นประโยชน์ต่อเด็ก และสังคม หลักสูตรเป็นแนวทางที่จะสร้างความเจริญเติบโตให้แก่ผู้เรียน นอกจากนี้หลักสูตรยังเป็นเครื่อง ชี้ให้เห็นโฉมหน้าของสังคมในอนาคตว่าจะเป็นอย่างใ้อีกด้วย

ทรัมป์ และ มิลเลอร์ (Trump and Miller. 1968 : 11-12) ได้กล่าวเน้นความสำคัญของ หลักสูตรว่า “หลักสูตรเป็นเสมือนเครื่องนำทางให้เด็กไปสู่จุดมุ่งหมาย หลักสูตร ไม่ใช่เป็นแต่ เพียงแนวการเรียนเท่านั้น ยังรวบรวมรายการและปัญหาต่าง ๆ ไว้อีกด้วย หลักสูตรไม่ใช่ เนื้อหาวิชาแต่เป็นกิจกรรมทั้งหมดที่นำเข้ามาในโรงเรียน”

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539 : 11) ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ไว้ว่า การที่จะทราบว่าการศึกษา ในระดับต่าง ๆ จะดีหรือไม่ดีสามารถศึกษาได้จากหลักสูตรการศึกษาในระดับนั้น ๆ ของ ประเทศ เพราะหลักสูตรเป็นเครื่องมือในการปรับจุดมุ่งหมายและนโยบายทางการศึกษาของชาติ เข้าสู่การปฏิบัติในสถาบันการศึกษาระดับต่าง ๆ หลักสูตรจะเป็นเสมือนกับหางเสือที่จะคอย กำหนดทิศทางการเรียนการสอนเป็นไปตามความมุ่งหมายของการศึกษาหรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง

คือ หลักสูตรเป็นเครื่องชี้นำทางในการวัดความรู้และประสบการณ์แก่ผู้เรียนซึ่งครูจะต้องปฏิบัติตามเพื่อให้ผู้เรียน ได้รับการศึกษาที่มุ่งจุดหมายเดียวกัน หลักสูตรจึงเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษา และเป็นเครื่องชี้ถึงความเจริญของชาติ ถ้าประเทศใดมีหลักสูตรที่เหมาะสมทันสมัยและมีประสิทธิภาพคนในประเทศนั้นก็ย่อมมีความรู้ มีคุณภาพและศักยภาพในการพัฒนาประเทศไทยอย่างเต็มที่

ธงชัย ช่อพุกษา (2548 : 10) ได้สรุปความสำคัญของหลักสูตรไว้ดังนี้

1. หลักสูตรเป็นเสมือนเป้าหมายลอมพลเมืองให้มีคุณภาพ
2. หลักสูตรเป็นมาตรฐานของการจัดการศึกษา
3. หลักสูตรเป็นโครงการและแนวทางในการให้การศึกษา
4. ในระดับโรงเรียนหลักสูตรจะให้แนวปฏิบัติแก่ครู
5. หลักสูตรเป็นแนวทางในการส่งเสริมความเจริญองงามและพัฒนาการของเด็กตามจุดหมายของการศึกษา
6. หลักสูตรเป็นเครื่องกำหนดแนวทางในการจัดประสบการณ์ว่าผู้เรียนและสังคมควรจะได้รับสิ่งใดบ้างที่จะเป็นประโยชน์แก่เด็กโดยตรง
7. หลักสูตรเป็นเครื่องกำหนดว่า เนื้อหาวิชาอะไรบ้างที่จะช่วยให้เด็กมีชีวิตอยู่ในสังคมอย่างราบรื่น เป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติและบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่สังคม
8. หลักสูตรเป็นเครื่องกำหนดว่า วิธีการดำเนินชีวิตของเด็กให้เป็นไปด้วยความราบรื่นและผาสุกเป็นอย่างไร
9. หลักสูตรย่อมทำนายลักษณะของสังคมในอนาคตว่าจะเป็นอย่างไร
10. หลักสูตรย่อมกำหนดแนวทางความรู้ ความสามารถ ความประพฤติ ทักษะและเจตคติของผู้เรียนในอันที่จะอยู่ร่วมในสังคม และบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อชุมชนและชาติบ้านเมือง

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า หลักสูตรนั้นเป็นสิ่งที่กำหนด ชี้นำแนวทางในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนที่มีคุณภาพ ทั้งยังเป็นตัวกำหนดที่จะให้ผู้เรียนเรียนตามศักยภาพของตนเองหากมีการกำหนดหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพสังคมและเศรษฐกิจแล้ว การศึกษาก็จะมีความเจริญ ก้าวหน้า มีประสิทธิภาพ ดังนั้น หลักสูตรจึงเป็นเครื่องที่จะชี้นำในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นคนดีของประเทศชาติต่อไปได้เป็นอย่างดี

1.3 ความหมายของหลักสูตรสถานศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2545 : 28 – 40) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษาไว้ว่า หลักสูตรสถานศึกษา เป็นแผนหรือแนวทางหรือข้อกำหนดของการจัดการศึกษาที่จะพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ โดยส่งเสริมให้แต่ละบุคคลพัฒนาไปสู่ศักยภาพสูงสุดของตนรวมถึงลำดับขั้นของมวลประสบการณ์ในการเรียนรู้ด้วย

ตนเองรู้จักตนเอง มีชีวิตอยู่ในโรงเรียน ชุมชน สังคม และโลกได้อย่างมีความสุข ดังนั้น หลักสูตรสถานศึกษาจะประกอบด้วย การเรียนรู้ทั้งมวลและประสบการณ์อื่น ๆ ที่สถานศึกษา แต่ละแห่งวางแผนเพื่อพัฒนาผู้เรียน

หลักสูตรสถานศึกษามีความสำคัญต่อการช่วยพัฒนาผู้เรียนในทุก ๆ ด้าน สามารถชี้แนะให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครู อาจารย์ ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาได้พยายาม จัดมวลงประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองในด้านความรู้ ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์บรรลุตามจุดหมายของการจัดการศึกษา

1.4 ความหมายการบริหารหลักสูตร

ในการดำเนินกิจกรรมใด ๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ การบริหารนับเป็น ขั้นตอนสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จนั้น ทั้งนี้ ได้มีนักการศึกษาได้ให้ความหมายของการบริหารไว้ดังนี้

จุง (Chung. 1987 : 10) ให้ความหมายไว้ว่า การบริหารเป็นกระบวนการวางแผนการ จัดองค์การ การสั่งการ และการควบคุมกิจกรรมขององค์การให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ

สโตนเนอร์ และฟรีแมน (Stoner and Freeman. 1989 : 3) กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการวางแผน การจัดองค์การ ภาวะผู้นำ และการควบคุมการทำงานของสมาชิกขององค์การ และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ

ร็อบบิ้นส์ (Robbins. 1982 : 9) ให้ความหมายไว้ว่า การบริหารเป็นกระบวนการนำ กิจกรรมที่สมบูรณ์และมีประสิทธิผล โดยผ่านการกระทำของบุคคลากรอื่น

บาร์ทอล และมาร์ติน (Bartol and Martin. 1991 : 6) ได้ให้ความหมายการบริหารว่า เป็นกระบวนการที่ทำให้เป้าหมายขององค์การประสบผลสำเร็จโดยการวางแผน การจัดองค์การ การใช้ภาวะผู้นำและการควบคุม

สมยศ นาวิการ (2538 : 18) ได้ให้ความหมายของการบริหารว่า หมายถึง กระบวนการวางแผน การจัดการ การสั่งการ การควบคุมกำลัง ความพยายามของสมาชิกองค์การ และการใช้ทรัพยากรอื่น ๆ เพื่อความสำเร็จของเป้าหมายขององค์การที่กำหนดไว้

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การบริหาร หมายถึง การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่ต้องอาศัยทั้งศาสตร์และศิลป์ในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่าและสัมพันธ์กับ สภาพแวดล้อม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ความสำเร็จหรือความล้มเหลวของหลักสูตร บางครั้งไม่ได้อยู่ที่ตัวของหลักสูตรเอง ถึงแม้ว่าหลักสูตรนั้นจะดีหรือทันสมัยเพียงใดก็ตาม หากไม่มีการบริหารหรือการจัดการกับ หลักสูตรแล้ว ก็จะทำให้ไม่บรรลุเป้าประสงค์ได้ จึงมีนักวิชาการ นักการศึกษา หลายคนได้ ให้ความหมายของการบริหารหลักสูตร ไว้ดังนี้

ธงชัย ช่อพุกษา (2548 : 119) ได้กล่าวว่า การบริหารหลักสูตร หมายถึง การดำเนินงานวางแผน กำกับ จัดระบบการเรียนการสอนด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้การนำหลักสูตรไปใช้ประสบความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

รุจิรี ภู่อาระ (2546 : 198) ได้กล่าวสรุปความหมายของการบริหารหลักสูตรไว้ว่า เป็นการวางแผนรองรับการนำหลักสูตรใหม่ไปใช้แทนหลักสูตรเก่า การบริการ สนับสนุนให้ความช่วยเหลืองานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร

ธีรารัง บัวศรี (2546 : 305-314) ได้ให้ความหมายของการบริหารหลักสูตร หมายถึง กระบวนการบริหารงานการใช้หลักสูตร แบ่งเป็น 3 ขั้นตอนคือ การเตรียมหลักสูตร การดำเนินการเกี่ยวกับหลักสูตรและการประเมินหลักสูตร

แอล เอ แวนไดค์ (Vandyke. 1964 : 554-555) ได้ให้ความหมายของการบริหารหลักสูตร หมายถึง การดำเนินงานด้านกิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุจุดประสงค์ที่วางไว้ ซึ่งนโยบายและวิธีการดำเนินงานจะต้องประกอบด้วยเป้าหมายที่สำคัญ มีการวางแผนการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ

โบแชมป์ (Beauchamp. 1975 : 164) ได้ให้ความหมายของการบริหารหลักสูตร หมายถึง การนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติประกอบด้วยกระบวนการที่สำคัญ การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอนการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้ครูได้มีการพัฒนาการเรียนการสอน

การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาเป็นการดำเนินกิจกรรมให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นทั้งในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับบุคลากรหลายฝ่าย

จากความหมายที่กล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการหรือวิธีการตั้งแต่การวางแผนการจัดทำ การนำไปใช้ ตลอดจนการประเมินผล ซึ่งครอบคลุมการดำเนินการทั้ง 7 ขั้นตอน

1.5 ขั้นตอนการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา

ในการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ได้มีนักวิชาการ นักการศึกษา ตลอดจนหน่วยงานทางการศึกษาได้เสนอขั้นตอนในการบริหารหลักสูตร ไว้ดังนี้

กรมวิชาการ (2544 : 4-6) ได้กำหนดแนวทางเกี่ยวกับการปฏิรูประบบการบริหารและการจัดการทางการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 สถานศึกษาต้องดำเนินงาน 3 ขั้นตอน 7 ภารกิจ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา มีภารกิจ ดังนี้

ภารกิจที่ 1 การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา

สถานศึกษาที่เป็น โรงเรียนนาร่อง โรงเรียนเครือข่ายหรือโรงเรียนแกนนำ ที่เข้าร่วมโครงการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในปีการศึกษา 2545 จะต้องมีการเตรียมความพร้อม

ของสถานศึกษาซึ่งเป็นขั้นตอนแรกของการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยดำเนินการดังนี้

1. สร้างความตระหนักให้แก่บุคลากร ซึ่งประกอบด้วย คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ผู้ปกครอง ชุมชน นักเรียน ทั้งนี้เพื่อให้เห็นความสำคัญ ความจำเป็นที่ต้องร่วมมือกันบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา โดยการสำรวจสภาพปัจจุบันของบุคลากร จัดทำเอกสารเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประชุมชี้แจง/การประชุมปฏิบัติการเพื่อความเข้าใจหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ศึกษาดูงานจากแหล่งความรู้ที่หลากหลาย สื่อ เอกสารหรือศึกษาจากโรงเรียนนาร่อง โรงเรียนเครือข่ายหรือแกนนำ

2. พัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โดยการศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและเอกสารประกอบหลักสูตร ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของบุคลากร จัดอบรมสัมมนาหรือฝึกปฏิบัติตามความต้องการของบุคลากร สร้างเครือข่ายและแลกเปลี่ยนประสบการณ์การจัดการเรียนรู้

3. ดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการของสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วยคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการของสถานศึกษา คณะอนุกรรมการระดับกลุ่มสาระการเรียนรู้ รวมทั้งกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

4. จัดระบบสารสนเทศของสถานศึกษา ให้ครอบคลุมและเป็นปัจจุบัน โดยการรวบรวมข้อมูลด้านต่าง ๆ เช่น บุคลากร งบประมาณ อาคาร สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวก ภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งการเรียนรู้ รวมทั้งข้อมูลเกี่ยวกับผู้เรียน ชุมชน ท้องถิ่น แล้วนำข้อมูลต่าง ๆ มาจัดให้เป็นระบบ

5. จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาหรือธรรมนูญสถานศึกษา โดยการกำหนด วิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมายของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและสนองนโยบาย กฎ ระเบียบและจัดทำเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อใช้เป็นแผนแม่บทในการดำเนินการจัดการศึกษาในช่วงระยะเวลาที่กำหนดโดยกำหนดเป็นแผนพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

6. เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานองค์กรในชุมชน ทุกฝ่ายได้รับทราบและให้ความร่วมมือในการบริหารจัดการหลักสูตรของสถานศึกษา โดยการจัดให้มีการประชาสัมพันธ์โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย เช่น หอกระจายข่าว ป้ายนิเทศ แผ่นพับจดหมายข่าว สื่อมวลชนท้องถิ่น โสมเพจ อินเทอร์เน็ต สื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ นิทรรศการ รวมทั้งผู้บริหารและคณะครูออกไปเยี่ยมพบปะประชาชน

ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการจัดทำสาระของหลักสูตรของสถานศึกษา มีภารกิจ ดังนี้

ภารกิจที่ 2 การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

สถานศึกษาที่ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน จะต้องดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อใช้เป็นข้อปฏิบัติในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งประกอบด้วย

1. ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง
2. กำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมายของการจัดการศึกษาของสถานศึกษา
3. กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์
4. จัดทำโครงสร้างของหลักสูตรสถานศึกษาแต่ละช่วงชั้น และสัดส่วนเวลาเรียน
5. กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค
6. จัดทำคำอธิบายรายวิชา
7. จัดทำหน่วยการเรียนรู้
8. จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้
9. กำหนดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
10. กำหนดสื่อการเรียนรู้/แหล่งการเรียนรู้
11. กำหนดการวัดและประเมินผล
12. บริหารจัดการงบประมาณ อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์และบุคลากรให้สอดคล้อง

กับหลักสูตรสถานศึกษา

ภารกิจที่ 3 การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร

สถานศึกษาที่จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาแล้ว ก่อนนำไปใช้จะต้องวางแผนในการดำเนินการใช้หลักสูตรเพื่อให้หลักสูตรบรรลุผลตามเป้าหมาย ได้แก่

1. การวางแผนบริหารการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ โดยผู้บริหารทำความเข้าใจกับครูให้พัฒนาตนเองและวางแผนดำเนินการร่วมกันในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด
2. การวางแผนบริหารจัดการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยร่วมกันวางแผนให้ครูทุกคนสามารถดำเนินการแนะแนวในด้านการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ ให้กับผู้เรียนหรืออาจจัดศูนย์แนะแนวของสถานศึกษา และร่วมวางแผนการจัดกิจกรรมที่ตอบสนองจุดเน้นของสถานศึกษา ได้แก่บริการฝึกงานที่เป็นประโยชน์ จัดกิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ สนับสนุน การเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ และจัดกิจกรรมที่สนองความสนใจและความสามารถของผู้เรียน
3. การวางแผนส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยระดมทรัพยากรมาใช้ให้คุ้มค่า จัดให้มีเครือข่ายการเรียนรู้ในและนอกสถานศึกษามีสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยี สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ส่งเสริมการทำวิจัยพัฒนาและนิเทศภายในอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

ภารกิจที่ 4 การดำเนินการบริหารหลักสูตร

ในขั้นตอนนี้ คือการบริหารหลักสูตรให้เป็นไปตามภารกิจที่ 2 และภารกิจที่ 3 ซึ่งสถานศึกษาได้กำหนดไว้ ซึ่งประกอบด้วย

1. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการเรียนรู้
2. การจัดให้มีการประเมินคุณภาพภายใน
3. การจัดให้มีการประเมินคุณภาพภายนอก
4. การจัดให้มีการรายงานผลการเรียนรู้ต่อชุมชน

ขั้นตอนที่ 3 การนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผลและรายงาน

ขั้นตอนการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผลและรายงานผล เป็นขั้นตอนสุดท้ายของการบริหารจัดการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งประกอบด้วย 3 ภารกิจ คือ ภารกิจที่ 5 และภารกิจที่ 6 และภารกิจที่ 7

ภารกิจที่ 5 การนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล

1. การนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการภายในสถานศึกษา
2. การนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการภายนอกสถานศึกษา

ภารกิจที่ 6 การสรุปผลการดำเนินการและเขียนรายงาน

1. สถานศึกษาสรุปผลการดำเนินการและเขียนรายงาน
2. กรมวิชาการ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (สพช.) สรุปผลการดำเนินงานโครงการทดลองรูปแบบการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ภารกิจที่ 7 ปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร

1. สถานศึกษานำผลการดำเนินการ รวมทั้งปัญหา/ข้อเสนอแนะต่าง ๆ มาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร
2. สถานศึกษาดำเนินการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร เพื่อให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : 24 – 29) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ไว้ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 การจัดสาระหลักสูตรสถานศึกษา

ขั้นตอนที่ 3 การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร

ขั้นตอนที่ 4 การดำเนินการบริหารหลักสูตร(ใช้หลักสูตร)

ขั้นตอนที่ 5 การนิเทศ ติดตาม ประเมินผล

ขั้นตอนที่ 6 การสรุปผลการดำเนินงาน

ขั้นตอนที่ 7 การปรับปรุง พัฒนา

ขั้นตอนที่ 8 จัดทำรายงานการประเมินตนเองหรือรายงานประจำปี

ซึ่งได้กล่าวรายละเอียดไว้ 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา ดำเนินการดังนี้

1. สร้างความตระหนักให้แก่บุคลากร มีลำดับขั้นตอนดังนี้

1.1 มีข้อมูลที่แสดงความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรการศึกษา

ขั้นพื้นฐานของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

1.2 มีเอกสารและหลักฐานเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.3 บุคลากรที่เกี่ยวข้องมีความสนใจ และกระตือรือร้นที่จะหาความรู้เกี่ยวกับ

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. พัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาให้มีความรู้ ความเข้าใจและสามารถนำความรู้ไป

ใช้ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

2.1 มีคณะทำงานที่รับผิดชอบการศึกษาเอกสารหลักสูตร

2.2 มีข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการศึกษาขั้นพื้นฐานของ

บุคลากรในสถานศึกษา

2.3 มีบัญชีรายชื่อสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้

3. คณะกรรมการและคณะอนุกรรมการของสถานศึกษาตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยจัดตั้งคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการฯ ตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการคณะกรรมการและอนุกรรมการเข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ของตนเองสอดคล้องกับนโยบายของสถานศึกษา

4. จัดทำข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษา มีการจัดทำข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียน ชุมชน และข้อมูลการดำเนินงานอย่างเป็นระบบมีข้อมูลเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรทั้งในอดีต ปัจจุบันและอนาคต

5. จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีการนำเสนอข้อมูลของสถานศึกษา ชุมชนมาใช้ในการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพของสถานศึกษา

6. เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ผู้เรียน ผู้ปกครอง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับทราบและขอความร่วมมือ มีการประชาสัมพันธ์หลักสูตร ความเคลื่อนไหวของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานให้บุคลากรในสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชนทราบ บุคลากรทุกฝ่ายอาสาที่จะช่วยเผยแพร่ประชาสัมพันธ์หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ขั้นตอนการจัดทำสาระของหลักสูตรสถานศึกษา มีการดำเนินการ ดังนี้

1. มีผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการจัดทำสาระของหลักสูตรสถานศึกษา
 2. มีกระบวนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา
 3. มีวิสัยทัศน์ ภารกิจและเป้าหมายการจัดการศึกษา คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน
 4. มีโครงสร้างหลักสูตร
 5. มีคำอธิบายรายวิชาทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้งพื้นฐานและเพิ่มเติม
 6. มีหน่วยการเรียนรู้
 7. มีแผนการจัดการเรียนรู้และแผนการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
- ขั้นการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร มีการดำเนินการดังนี้
 1. การบริหารการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
 - 1.1 มีเอกสาร/หลักฐานการทำความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542
 - 1.2 มีการจัดทำสาระการเรียนรู้กลุ่มสาระรายวิชาและกิจกรรมที่หลากหลายสอดคล้องกับความถนัด ความสนใจและความสามารถของผู้เรียน
 - 1.3 มีการจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ คิดและสรุปเป็นความรู้และแนวคิดด้วยตนเอง
 - 1.4 มีการสอนซ่อมเสริมและส่งเสริมผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพที่ปรากฏเป็นหลักฐานและตรวจสอบได้
 - 1.5 มีระบบการประเมิน
 - 1.6 ปฏิบัติตามระเบียบการเทียบโอนผลการเรียนของกระทรวงศึกษาธิการ
 2. การบริหารการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
 - 2.1 มีการจัดกิจกรรมนักเรียนและกิจกรรมแนะแนวตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - 2.2 มีกิจกรรมส่งเสริมบุคลากรในสถานศึกษาให้มีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถทำหน้าที่แนะแนวให้กับผู้เรียน
 - 2.3 มีแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่ส่งเสริมและตอบสนองจุดเน้นของสถานศึกษา
 3. การส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
 - 3.1 มีการจัดระดมทรัพยากร เพื่อใช้ในการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา
 - 3.2 มีเครือข่ายการเรียนรู้ในและนอกสถานศึกษา

3.3 มีสื่อการเรียนรู้ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาเพียงพอตามความเหมาะสมของสถานศึกษาและชุมชน

3.4 มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้

สมนึก ธาตุทอง (2548 : 266-277) ได้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานนั้นได้ถูกนำมาใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาด้วยเช่นกัน ซึ่งมีภารกิจที่สำคัญ 7 ประการ ดังนี้

ภารกิจที่ 1 การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา

ภารกิจที่ 2 การจัดทำสาระของหลักสูตรสถานศึกษา

ภารกิจที่ 3 การวางแผนและเตรียมการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้

ภารกิจที่ 4 ดำเนินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา

ภารกิจที่ 5 การนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา

ภารกิจที่ 6 สรุปผลการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา

ภารกิจที่ 7 ปรับปรุงพัฒนากระบวนการบริหาร โดยหลักสูตรสถานศึกษา

โดยมีแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ตามภารกิจต่าง ๆ ดังนี้

ภารกิจที่ 1 การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา ดำเนินการดังนี้

1. สร้างความตระหนักให้แก่บุคลากร ซึ่งประกอบด้วย คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้ปกครอง ชุมชน นักเรียน ทั้งนี้เพื่อให้เห็นความสำคัญ ความจำเป็นที่ต้องร่วมมือกันบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา โดย

1.1 สำรวจสภาพปัจจุบันของบุคลากร ออกแบบสอบถามเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.2 จัดทำเอกสารประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.3 ประชุมชี้แจง/การประชุมปฏิบัติการเพื่อความเข้าใจหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.4 ศึกษาดูงานจากแหล่งความรู้ที่หลากหลาย สื่อ เอกสาร

2. การดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการและอนุกรรมการของสถานศึกษาตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 โดย

2.1 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดทิศทางนโยบายและแนวทางการ

ดำเนินงานของสถานศึกษาของสถานศึกษา

2.2 แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการสถานศึกษาและแต่งตั้งคณะกรรมการระดับกลุ่มสาระรวมทั้งกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

2.3 ชี้แจงทิศทาง นโยบายและแนวทางการดำเนินงานรวมทั้งบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการและอนุกรรมการ

3. เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้นักเรียน ผู้ปกครองชุมชน หน่วยงานองค์กรในชุมชนทุกฝ่ายได้รับทราบและขอความร่วมมือในการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา โดยจัดให้มีการประชาสัมพันธ์ด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น หอกระจายข่าว ป้ายนิเทศ แผ่นพับ จดหมายข่าว สื่อมวลชนท้องถิ่น โสมเพจ อินเทอร์เน็ตตำบล สื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ นิทรรศการ รวมทั้งผู้บริหารและครูออกไปเยี่ยมพบปะประชาชนด้วย

4. จัดทำข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษาให้เป็นระบบ โดย

4.1 รวบรวมข้อมูลในด้านต่าง ๆ เช่น บุคลากร งบประมาณ อาคารสถานที่ วัสดุ สิ่งอำนวยความสะดวก ภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งการเรียนรู้ ข้อมูลเกี่ยวกับผู้เรียน ชุมชนท้องถิ่น เป็นต้น

4.2 นำข้อมูลต่าง ๆ มาจัดทำให้เป็นระบบ

5. จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดย

5.1 กำหนดเป้าหมายของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและสนองนโยบาย กฎระเบียบต่าง ๆ

5.2 จัดทำเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อใช้เป็นแผนแม่บทการดำเนินงานจัดการศึกษาของสถานศึกษาในช่วงระยะเวลาที่กำหนด โดยกำหนดเป็นแผนพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง

6. พัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาให้มีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถนำความรู้ไปใช้ในการจัดทำสาระของหลักสูตรของสถานศึกษา โดย

6.1 ศึกษาหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

6.2 ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการของบุคลากร

6.3 จัดอบรม สัมมนาหรือฝึกปฏิบัติตามความต้องการของบุคลากร

6.4 สร้างเครือข่ายและแลกเปลี่ยนประสบการณ์การจัดการเรียนรู้

ภารกิจที่ 2 จัดทำสาระของหลักสูตรสถานศึกษา ดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

2. กำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

3. กำหนดโครงสร้างหลักสูตรแต่ละช่วงชั้น และการจัดสัดส่วนเวลาเรียน

4. วิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ช่วงชั้นกลุ่มสาระ

- 4.1 กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี หรือและรายภาค
- 4.2 จัดทำคำอธิบายรายวิชา รายปีหรือรายภาค
- 4.3 จัดทำหน่วยการเรียนรู้
- 4.4 จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้

5. กำหนดสาระกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

6. กำหนดสื่อการเรียนรู้

7. กำหนดการวัดและประเมินผล

ภารกิจที่ 3 การวางแผนและเตรียมการนำหลักสูตรสถานศึกษา ไปใช้ ดำเนินการดังนี้

1. การบริหารการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยผู้บริหารให้ความสนใจกับครูให้พัฒนาตนเองและวางแผนดำเนินการร่วมกันในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ในเรื่องต่อไปนี้

- 3.1 กิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด
- 3.2 การใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย
- 3.3 การใช้สื่อการเรียนรู้ นวัตกรรมและเทคโนโลยี
- 3.4 การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้
- 3.5 การสอนซ่อมเสริม
- 3.6 การวิจัยในชั้นเรียน
- 3.7 การจัดตารางเรียน
- 3.8 หน่วยการเรียนรู้
- 3.9 แผนการจัดการเรียนรู้

2. การบริหารการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดย

2.1 ร่วมกันวางแผนให้ครูทุกคนสามารถดำเนินการแนะแนวผู้เรียนทั้งในด้านการศึกษาและปัญหาด้านอื่น ๆ ให้กับผู้เรียน

2.2 ตั้งศูนย์แนะแนวของสถานศึกษา

2.3 ร่วมกันวางแผนการจัดกิจกรรมที่ตอบสนองจุดเน้นของสถานศึกษาในลักษณะการจัดกิจกรรม

ภารกิจที่ 4 ดำเนินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา โดยสถานศึกษาปฏิบัติการบริหารจัดการหลักสูตรฯ ตามภารกิจที่ 3 การวางแผนบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา

ภารกิจที่ 5 นิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผลการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ดำเนินการดังนี้

1. การนิเทศ กำกับ ติดตามผลการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา(ภายใน) โดย

- 1.1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของบุคลากรในสถานศึกษา
- 1.2 วางแผนการนิเทศ
- 1.3 สร้างเครื่องมือ
- 1.4 การดำเนินการนิเทศเพื่อพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินการ
- 1.5 รวบรวม วิเคราะห์ สรุปและรายงาน

2. การนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการ
ภายนอกสถานศึกษา โดย

- 2.1 จัดเตรียมเอกสารข้อมูลหลักฐานหรือร่องรอย กระบวนการทำงานและผลที่เกิดจากการทำงาน บุคลากรทั้งภายใน/ภายนอกสถานศึกษาที่สามารถให้ข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน
- 2.2 รับการนิเทศจากภายนอก
- 2.3 นำผลการนิเทศไปชี้แจงให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ
- 2.4 นำข้อเสนอแนะจากการนิเทศไปปรับปรุงและพัฒนาการบริหารจัดการหลักสูตรและงานวิชาการของสถานศึกษา

ภารกิจที่ 6 การสรุปผลการดำเนินการและเขียนรายงาน ดำเนินการดังนี้

สถานศึกษาสรุปผลการดำเนินการและเขียนรายงาน โดยมีการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลผลการดำเนินงานนำมาวิเคราะห์สรุป และรายงานผลการดำเนินงาน เผยแพร่ให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทราบ

ภารกิจที่ 7 ปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร ดำเนินการดังนี้

นำผลการติดตามและรายงานผลการประเมินไปใช้ในการวางแผนปรับปรุงการบริหารจัดการหลักสูตรของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

จากแนวคิดของหน่วยงานและนักวิชาการดังกล่าวข้างต้นสามารถนำมาวิเคราะห์สรุปผลได้ ดังตาราง 1

ตาราง 1 วิเคราะห์สภาพการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา

รายการ	ชื่อนักวิชาการ/หน่วยงาน			
	กรมวิชาการ(44)	สพฐ.(49)	สมนีก	รวม
การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา	✓	✓	✓	3
1. การสร้างความตระหนักให้แก่บุคลากร	✓	✓	✓	3
2. การพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา	✓	✓	✓	3
3. การแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และงานวิชาการ	✓	✓	✓	3
4. การจัดทำข้อมูลสารสนเทศ	✓	✓	✓	3
5. การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา	✓	✓		2
6. การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์	✓	✓	✓	3
การจัดทำสาระของหลักสูตรสถานศึกษา	✓	✓	✓	3
1. การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานสำหรับการจัดทำสาระ หลักสูตรสถานศึกษา	✓	✓	✓	3
2. การกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมายการจัดการศึกษา	✓	✓	✓	3
3. การกำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน	✓	✓	✓	3
4. การจัดทำโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา	✓	✓	✓	3
5. การกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระ การเรียนรู้รายปีหรือรายภาค	✓			1
6. การจัดทำคำอธิบายรายวิชาทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้	✓		✓	2
7. การจัดทำหน่วยการเรียนรู้		✓	✓	2
8. การจัดทำแผนการเรียนรู้และแผนการจัดกิจกรรมพัฒนา ผู้เรียน		✓	✓	2
9. บริหารจัดการงบประมาณ อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ และบุคลากรให้สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา		✓		1
การวางแผนและการเตรียมหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้	✓	✓	✓	3
1. การวางแผนการบริหารการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	✓	✓	✓	3
2. การวางแผนการบริหารการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	✓	✓	✓	3
3. การวางแผนการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการเรียนรู้	✓	✓	✓	3

ตาราง 1 (ต่อ)

รายการ	ชื่อนักวิชาการ/หน่วยงาน			
	กรมวิชาการ(44)	สพฐ. (49)	สมนีก	รวม
การดำเนินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา	✓	✓	✓	3
1. การรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร และทำความเข้าใจในเจตนารมณ์ของหลักสูตรให้ชัดเจน			✓	1
2. การศึกษาความต้องการของชุมชนหรือสังคม และผู้เรียน			✓	1
3. การจัดปัจจัยและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ภายใน เช่น การกำหนด ครูเข้าสอน การจัดหาวัสดุอุปกรณ์ โดยคำนึงถึงขนาดและ จำนวนนักเรียน			✓	1
4. การกำหนดการสอนของครูให้สอดคล้องกับมุ่งหมายของ หลักสูตรและเลือกวิธีสอนที่เหมาะสม			✓	1
5. การจัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในและภายนอกสถานศึกษา อย่างเป็นระบบ	✓			1
6. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการเรียนรู้	✓			1
7. การรายงานผลการเรียนรู้ของผู้เรียนต่อชุมชนเมื่อสิ้นสุดภาคเรียน	✓			1
การนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผลการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา	✓	✓	✓	3
1. การนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลการบริหารหลักสูตรและ งานวิชาการภายในสถานศึกษา	✓	✓		2
2. การนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลการบริหารหลักสูตรและ งานวิชาการภายนอกสถานศึกษา	✓	✓		2
การสรุปผลการดำเนินการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา	✓	✓	✓	3
1. สถานศึกษาสรุปผลการดำเนินงาน	✓		✓	2
2. สถานศึกษารายงานผลการดำเนินงาน	✓		✓	2
3. สถานศึกษาเผยแพร่ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ	✓		✓	2
การปรับปรุง พัฒนาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา	✓		✓	2
การนำผลการดำเนินงาน ปัญหา และข้อเสนอแนะ มาจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น	✓		✓	2

จากตาราง 1 ผลการวิเคราะห์การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา มีขั้นตอน 7 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้คือ

- ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมความพร้อมของบุคลากร
- ขั้นตอนที่ 2 การจัดทำสาระของหลักสูตรสถานศึกษา
- ขั้นตอนที่ 3 การวางแผนและการเตรียมหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้
- ขั้นตอนที่ 4 การดำเนินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา
- ขั้นตอนที่ 5 การนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผลการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา
- ขั้นตอนที่ 6 การสรุปผลการดำเนินการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา
- ขั้นตอนที่ 7 การปรับปรุง พัฒนาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา

โดยมีรายละเอียดดังนี้

- ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมความพร้อมของบุคลากร

กรมวิชาการ (2544 : 4) ได้กำหนดแนวทางเกี่ยวกับการปฏิรูประบบการบริหารและการจัดการทางการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 สถานศึกษาที่เป็นโรงเรียนนาร่อง โรงเรียนเครือข่าย หรือโรงเรียนแกนนำ ที่เข้าร่วมโครงการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในปีการศึกษา 2545 จะต้องมีการเตรียมความพร้อมของบุคลากร ซึ่งเป็นขั้นตอนแรกของการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยดำเนินการดังนี้

1. สร้างความตระหนักให้แก่บุคลากร ซึ่งประกอบด้วย คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้ปกครอง ชุมชน นักเรียน ทั้งนี้เพื่อให้เห็นความสำคัญ ความจำเป็นที่ต้องร่วมมือกันบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา โดยการสำรวจสภาพปัจจุบันของบุคลากร จัดทำเอกสารเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประชุมชี้แจง/ประชุมปฏิบัติการเพื่อความเข้าใจหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ศึกษาดูงานจากแหล่งความรู้ที่หลากหลาย สื่อ เอกสารหรือศึกษาจากโรงเรียนนาร่อง โรงเรียนเครือข่ายหรือแกนนำ
2. พัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โดยการศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและเอกสารประกอบหลักสูตร ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของบุคลากร จัดอบรมสัมมนาหรือฝึกปฏิบัติตามความต้องการของบุคลากร สร้างเครือข่ายและแลกเปลี่ยนประสบการณ์การจัดการเรียนรู้
3. ดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการของสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วยคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการของสถานศึกษา คณะอนุกรรมการระดับกลุ่มสาระการเรียนรู้ รวมทั้งกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
4. จัดทำระบบสารสนเทศของสถานศึกษา ให้ครอบคลุมและเป็นปัจจุบัน โดยการรวบรวมข้อมูลด้านต่าง ๆ เช่น บุคลากร งบประมาณ อาคาร สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวก

ความสะดวก ภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งการเรียนรู้ รวมทั้งข้อมูลเกี่ยวกับผู้เรียน ชุมชน ท้องถิ่น แล้วนำข้อมูลต่าง ๆ มาจัดให้เป็นระบบ

5. จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาหรือธรรมนูญสถานศึกษา โดยการกำหนด วิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมายของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและสนองนโยบาย กฎ ระเบียบและจัดทำเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อใช้เป็นแผนแม่บทในการดำเนินการจัดการศึกษาในช่วงระยะเวลาที่กำหนดโดยกำหนด เป็นแผนพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

6. เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานองค์กรในชุมชนทุก ฝ่ายได้รับทราบและให้ความร่วมมือในการบริหารจัดการหลักสูตรของสถานศึกษา โดยการ จัดให้มีการประชาสัมพันธ์โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย เช่น หอกระจายข่าว ป้ายนิเทศ แผ่นพับ จดหมายข่าว สื่อมวลชนท้องถิ่น โสมเพจ อินเทอร์เน็ต สื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ นิทรรศการ รวมทั้งผู้บริหารและคณะครูออกไปเยี่ยมพบปะประชาชน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : 27 – 28) ได้เสนอแนะตัวชี้วัด สภาพความสำเร็จของการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ในขั้นตอนการเตรียมความพร้อมของ บุคลากรไว้ ดังนี้

1. สร้างความตระหนักให้แก่บุคลากร

1.1 มีข้อมูลที่แสดงความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐานของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

1.2 มีเอกสารและหลักฐานเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.3 บุคลากรที่เกี่ยวข้องมีความสนใจ และกระตือรือร้นที่จะหาความรู้ เกี่ยวกับ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. พัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาให้มีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถนำความรู้ไปใช้ ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

2.1 มีคณะทำงานที่รับผิดชอบการศึกษาเอกสารหลักสูตร

2.2 มีข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการศึกษาขั้นพื้นฐานของ บุคลากรในสถานศึกษา

2.3 มีบัญชีรายชื่อสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้

3. คณะกรรมการและคณะอนุกรรมการของสถานศึกษาตามระเบียบของ กระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วย คณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการสถานศึกษาขั้น พื้นฐาน

3.1 จัดตั้งคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการฯ ตามระเบียบของกระทรวง ศึกษาธิการ

3.2 คณะกรรมการและอนุกรรมการเข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ของตนเองสอดคล้องกับนโยบายของสถานศึกษา

4. จัดทำข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษา

4.1 มีการจัดทำข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียน ชุมชน และข้อมูลการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ

4.2 มีข้อมูลเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรทั้งในอดีต ปัจจุบันและอนาคต

5. จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

5.1 มีการนำเสนอข้อมูลของสถานศึกษา ชุมชน มาใช้ในการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

5.2 มีแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพของสถานศึกษา

6. เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ผู้เรียน ผู้ปกครอง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับทราบและขอความร่วมมือ

6.1 มีการประชาสัมพันธ์หลักสูตร ความเคลื่อนไหวของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานให้บุคลากรในสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชนทราบ

6.2 บุคลากรทุกฝ่ายอาสาที่จะช่วยเผยแพร่ประชาสัมพันธ์หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สมนึก ธาตุทอง (2548 : 266-277) ได้กล่าวถึงภารกิจที่ 1 การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา ดังนี้

1. สร้างความตระหนักให้แก่บุคลากร ซึ่งประกอบด้วย คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้ปกครอง ชุมชน นักเรียน ทั้งนี้เพื่อให้เห็นความสำคัญ ความจำเป็นที่ต้องร่วมมือกันบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา โดย

1.1. สำรวจสภาพปัจจุบันของบุคลากร ออกแบบสอบถามเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.2 จัดทำเอกสารประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.3 ประชุมชี้แจง/การประชุมปฏิบัติการเพื่อความเข้าใจหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.4 ศึกษาดูงานจากแหล่งความรู้ที่หลากหลาย สื่อ เอกสาร

2. การดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการและอนุกรรมการของสถานศึกษาตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 โดย

2.1 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดทิศทางนโยบายและแนวทางการดำเนินงานของสถานศึกษาของสถานศึกษา

2.2 แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการสถานศึกษาและแต่งตั้งคณะอนุกรรมการระดับกลุ่มสาระรวมทั้งกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

2.3 ชี้แจงทิศทาง นโยบายและแนวทางการดำเนินงานรวมทั้งบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการและอนุกรรมการ

3. เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้นักเรียน ผู้ปกครองชุมชน หน่วยงานองค์กรในชุมชน ทุกฝ่ายได้รับทราบและขอความร่วมมือในการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา โดยจัดให้มีการประชาสัมพันธ์ด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น หอกระจายข่าว ป้ายนิเทศ แผ่นพับ จดหมายข่าว สื่อมวลชนท้องถิ่น โสมเพจ อินเทอร์เน็ตตำบล สื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ นิทรรศการ รวมทั้งผู้บริหารและครูออกไปเยี่ยมพบปะประชาชนด้วย

4. จัดทำข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษาให้เป็นระบบ โดย

4.1 รวบรวมข้อมูลในด้านต่าง ๆ เช่น บุคลากร งบประมาณ อาคารสถานที่ วัสดุ สิ่งอำนวยความสะดวก ภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งการเรียนรู้ ข้อมูลเกี่ยวกับผู้เรียน ชุมชนท้องถิ่น เป็นต้น

4.2 นำข้อมูลต่าง ๆ มาจัดทำให้เป็นระบบ

5. จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดย

5.1 กำหนดเป้าหมายของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและสนองนโยบาย กฎระเบียบต่าง ๆ

5.2 จัดทำเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อใช้เป็นแผนแม่บทการดำเนินงานจัดการศึกษาของสถานศึกษาในช่วงระยะเวลาที่กำหนด โดยกำหนดเป็นแผนพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง

6. พัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาให้มีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถนำความรู้ไปใช้ในการจัดทำสาระของหลักสูตรของสถานศึกษา โดย

6.1 ศึกษาหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

6.2 ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการของบุคลากร

6.3 จัดอบรม สัมมนาหรือฝึกปฏิบัติตามความต้องการของบุคลากร

6.4 สร้างเครือข่ายและแลกเปลี่ยนประสบการณ์การจัดการเรียนรู้

จากแนวคิดของนักวิชาการและหน่วยงานทางการศึกษา ได้กล่าวถึงขั้นเตรียมความพร้อมของสถานศึกษาที่สอดคล้องกันคือ 1) การสร้างความตระหนักให้แก่บุคลากร 2) การพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา 3) การแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการ 4) การจัดทำข้อมูลสารสนเทศ 5) การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา 6) การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

ขั้นตอนที่ 2 การจัดทำสาระของหลักสูตรสถานศึกษา

สถานศึกษาที่ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน จะต้องดำเนินการจัดทำสาระของหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อใช้เป็นข้อปฏิบัติในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีนักวิชาการ และหน่วยงานทางการศึกษาได้กล่าวไว้ ดังนี้

ธงชัย ช่อพุกษา (2548 : 103 – 124) ได้กล่าวถึง การจัดทำสาระของหลักสูตรสถานศึกษาไว้ตามขั้นตอน ดังนี้

1. การกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายของกลุ่มสาระการเรียนรู้
2. การศึกษาสาระมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น สาระการเรียนรู้ช่วงชั้น
3. การกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค
4. การจัดทำคำอธิบายรายวิชา
5. การจัดทำหน่วยการเรียนรู้
6. การจัดทำสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม
7. การเรียบเรียงเอกสารหลักสูตรสถานศึกษาเกี่ยวกับสาระการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ

กรมวิชาการ (2544 : 5) ได้กล่าวถึงการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 จะต้องมีการดำเนินงานการจัดทำสาระของหลักสูตรสถานศึกษา ตามขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง
2. กำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมายของการจัดการศึกษาของสถานศึกษา
3. กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์
4. จัดทำโครงสร้างของหลักสูตรสถานศึกษาแต่ละช่วงชั้น และสัดส่วนเวลาเรียน
5. กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค
6. จัดทำคำอธิบายรายวิชา
7. จัดทำหน่วยการเรียนรู้
8. จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้
9. กำหนดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

10. กำหนดสื่อการเรียนรู้/แหล่งการเรียนรู้

11. กำหนดการวัดและประเมินผล

12. บริหารจัดการงบประมาณ อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์และบุคลากรให้สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : 28) ได้เสนอแนะตัวชี้วัดสภาพความสำเร็จของการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ในขั้นตอนการจัดทำสาระของหลักสูตรสถานศึกษาไว้ ดังนี้

1. มีผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการจัดทำสาระของหลักสูตรสถานศึกษา

2. มีกระบวนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

3. มีวิสัยทัศน์ ภารกิจและเป้าหมายการจัดการศึกษา คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน

4. มีโครงสร้างหลักสูตร

5. มีคำอธิบายรายวิชาทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้งพื้นฐานและเพิ่มเติม

6. มีหน่วยการเรียนรู้

7. มีแผนการจัดการเรียนรู้และแผนการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

สมนึก ชาติทอง (2548 : 274) ได้กล่าวถึงภารกิจการจัดทำสาระของหลักสูตรสถานศึกษาไว้ดังนี้

1. ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

2. กำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

3. กำหนดโครงสร้างหลักสูตรแต่ละช่วงชั้น และการจัดสัดส่วนเวลาเรียน

4. วิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ช่วงชั้นกลุ่มสาระ

4.1 กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี หรือและรายภาค

4.2 จัดทำคำอธิบายรายวิชา รายปีหรือรายภาค

4.3 จัดทำหน่วยการเรียนรู้

4.4 จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้

5. กำหนดสาระกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

6. กำหนดสื่อการเรียนรู้

7. กำหนดการวัดและประเมินผล

จากแนวคิดของนักวิชาการและหน่วยงานทางการศึกษา ได้กล่าวการจัดทำสาระของหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกัน คือ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานสำหรับการจัดทำสาระหลักสูตรสถานศึกษา 2) การกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมายการจัดการศึกษา 3) การกำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน 4) การจัดทำโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา 5) การจัดทำคำอธิบายรายวิชาทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ 6) การจัดทำหน่วยการเรียนรู้ 7) การจัดทำแผนการเรียนรู้และแผนการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

ขั้นตอนที่ 3 การวางแผนและเตรียมการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้

สถานศึกษาที่จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาแล้ว ก่อนนำไปใช้จะต้องวางแผนในการดำเนินการใช้หลักสูตรเพื่อให้หลักสูตรบรรลุผลตามเป้าหมาย ซึ่งมีนักวิชาการและหน่วยงานทางการศึกษาได้กล่าวไว้ ดังนี้

สมนึก ธาตุทอง (2548 : 274) ได้กล่าวถึงภารกิจวางแผนและเตรียมการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ไว้ดังนี้

1. การบริหารการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยผู้บริหารทำความเข้าใจกับครูให้พัฒนาตนเองและวางแผนดำเนินการร่วมกันในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ในเรื่องต่อไปนี้

- 1.1 กิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด
- 1.2 การใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย
- 1.3 การใช้สื่อการเรียนรู้ นวัตกรรมและเทคโนโลยี
- 1.4 การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้
- 1.5 การสอนซ่อมเสริม
- 1.6 การวิจัยในชั้นเรียน
- 1.7 การจัดตารางเรียน
- 1.8 หน่วยการเรียนรู้
- 1.9 แผนการจัดการเรียนรู้

2. การบริหารการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดย

2.1 ร่วมกันวางแผนให้ครูทุกคนสามารถดำเนินการแนะแนวผู้เรียนทั้งในด้านการศึกษาและปัญหาด้านอื่น ๆ ให้กับผู้เรียน

2.2 ตั้งศูนย์แนะแนวของสถานศึกษา

2.3 ร่วมกันวางแผนการจัดกิจกรรมที่ตอบสนองจุดเน้นของสถานศึกษาในลักษณะการจัดกิจกรรม

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : 29) ได้เสนอแนะตัวชี้วัดสภาพความสำเร็จของการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ในขั้นตอนการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตรไว้ ดังนี้

1. การบริหารการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

1.1 มีเอกสาร/หลักฐานการทำความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

1.2 มีการจัดทำสาระการเรียนรู้กลุ่มสาระรายวิชาและกิจกรรมที่หลากหลายสอดคล้องกับความถนัด ความสนใจและความสามารถของผู้เรียน

1.3 มีการจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ คิดและสรุปเป็นความรู้และแนวคิดด้วยตนเอง

1.4 มีการสอนซ่อมเสริมและส่งเสริมผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพที่ปรากฏเป็นหลักฐานและตรวจสอบได้

1.5 มีระบบการประเมิน

1.6 ปฏิบัติตามระเบียบการเทียบโอนผลการเรียนของกระทรวงศึกษาธิการ

2. การบริหารการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

2.1 มีการจัดกิจกรรมนักเรียนและกิจกรรมแนะแนวตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.2 มีกิจกรรมส่งเสริมบุคลากรในสถานศึกษาให้ความรู้ ความเข้าใจ และสามารถทำหน้าที่แนะแนวให้กับผู้เรียน

2.3 มีแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่ส่งเสริมและตอบสนองจุดเน้นของสถานศึกษา

3. การส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

3.1 มีการจัดระดมทรัพยากร เพื่อใช้ในการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา

3.2 มีเครือข่ายการเรียนรู้ในและนอกสถานศึกษา

3.3 มีสื่อการเรียนรู้ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาเพียงพอตามความเหมาะสมของสถานศึกษาและชุมชน

3.4 มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้

กรมวิชาการ (2544 : 5) สถานศึกษาที่จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาแล้ว ก่อนนำไปใช้จะต้องวางแผนในการดำเนินการใช้หลักสูตรเพื่อให้หลักสูตรบรรลุผลตามเป้าหมาย ได้แก่

1. การวางแผนบริหารการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยผู้บริหารทำความเข้าใจกับครูให้พัฒนาตนเองและวางแผนดำเนินการร่วมกันในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด

2. การวางแผนบริหารจัดการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยร่วมกันวางแผนให้ครูทุกคนสามารถดำเนินการแนะแนวในด้านการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพให้กับผู้เรียนหรืออาจจัดศูนย์แนะแนวของสถานศึกษา และร่วมวางแผนการจัดกิจกรรมที่ตอบสนองจุดเน้นของสถานศึกษา ได้แก่ บริการฝึกงานที่เป็นประโยชน์ จัดกิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์สนับสนุนการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ และจัดกิจกรรมที่สนองความสนใจและความสามารถของผู้เรียน

3. การวางแผนส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยระดมทรัพยากรมาใช้ให้คุ้มค่า จัดให้มีเครือข่ายการเรียนรู้ในและนอกสถานศึกษามีสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยี สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ส่งเสริมการทำวิจัยพัฒนาและนิตศกภายในอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

จากแนวคิดนักวิชาการและหน่วยงานทางการศึกษา ได้กล่าวถึงการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกัน คือ 1) การวางแผนการบริหารจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ 2) การวางแผนการบริหารจัดการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 3) การวางแผนการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 4) การศึกษาความต้องการของผู้เรียน ชุมชนหรือท้องถิ่น

ขั้นตอนที่ 4 การดำเนินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา

สถานศึกษาที่ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจะต้องดำเนินการใช้หลักสูตรสถานศึกษาเพื่อใช้เป็นข้อปฏิบัติในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีหน่วยงานทางการศึกษา และนักวิชาการ ได้กล่าวไว้ ดังนี้

กรมวิชาการ (2545ก : 24-27) ได้กำหนดตัวชี้วัดสภาพความสำเร็จของการบริหารหลักสูตรในสถานศึกษา ในขั้นตอนการดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร) ไว้ ดังนี้

1. มีการประเมินคุณภาพภายในอย่างเป็นระบบ ปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ และมีการบริหารตามแบบที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School base manangement = SBM)

2. จัดให้มีการประเมินคุณภาพของโรงเรียนโดยองค์กรภายนอก

3. สถานศึกษามีการรายงานผลการเรียนรู้ต่อชุมชนเป็นประจำปี (ปี/ภาค)

กรมวิชาการ (2544 : 5 - 6) ได้กล่าวไว้ในขั้นตอนการดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร) ว่าเป็นการดำเนินการบริหารหลักสูตรให้เป็นไปตามขั้นตอนที่ 2 และขั้นตอนที่ 3 ซึ่งประกอบด้วย

1. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการเรียนรู้

2. การจัดให้มีการประเมินคุณภาพภายใน

3. การจัดให้มีการประเมินคุณภาพภายนอก

4. การจัดให้มีการรายงานผลการเรียนรู้ต่อชุมชน

นอกจากนี้ความสำคัญของหลักสูตรที่ต้องนับว่ามีความสำคัญที่สุดคือการนำเอาหลักสูตรไปใช้ เพราะถ้าหากว่าไม่มีการนำเอาหลักสูตรไปใช้แล้ว หลักสูตรนั้นก็จะเป็นเพียงเอกสารหลักสูตร หรือหลักสูตรทางการ (Formal curriculum) เท่านั้น ถึงแม้ว่าหลักสูตรนั้นจะทันสมัย ถูกต้องตาม หลักวิชาการ และทันต่อเหตุการณ์โลกของสังคมและประเทศชาติ แต่ถ้าการใช้หลักสูตรไม่เกิดขึ้นหรือเกิดขึ้นอย่างไม่เป็นระบบ หรืออย่างจริงจังแล้ว หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมาก็ไร้ผล กระบวนการนำหลักสูตรไปใช้ สิ่งที่ต้องคำนึงถึงก็คือ ใครมีส่วนเกี่ยวข้องในการนำหลักสูตรไปใช้บุคคลที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องโดยตรงที่สุดคือครู ในฐานะผู้นำหลักสูตรไปใช้ในห้องเรียน ในปัจจุบันนี้ได้มีผู้ให้ความหมายของการนำหลักสูตรไปใช้กันอย่างกว้างขวาง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสนใจของผู้ที่ศึกษา ดังนี้

ธงชัย ช่อพฤษยา (2548 : 12) กล่าวถึงกิจกรรมหลักของการนำหลักสูตรไปใช้ว่ามี 3 ประการ ดังนี้

1. การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอนจะออกมาในรูปแบบของเอกสารหลักสูตร ซึ่งเอกสารจะช่วยขยายความหลักสูตรว่า มีความมุ่งหมายอย่างไร จะสอนใคร ระดับไหน อย่างไรและเกิดอะไรขึ้นในตัวผู้เรียน สิ่งที่ได้จากกิจกรรมนี้จะออกมาในรูปแบบเอกสารหลักสูตร ได้แก่ ประมวลการสอน โครงการสอนหรือแผนการสอน เพื่อให้เป็นแนวทางในการสอนที่จะพัฒนาความรู้ ทักษะและเจตคติให้แก่ผู้เรียน

2. การจัดปัจจัยและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ภายในโรงเรียนให้หลักสูตรบรรลุถึงเป้าหมายที่หลักสูตรจะสัมฤทธิ์ผลตามความมุ่งหมายได้นั้น จำต้องมีปัจจัยหลาย ๆ ด้านมาเสริมโรงเรียนควรสำรวจจัดปัจจัยและสภาพต่าง ๆ ของโรงเรียนว่าเหมาะสมกับการนำหลักสูตรมาปฏิบัติหรือไม่ ผู้บริหารจะต้องคำนึงถึงขนาดห้องเรียนและจำนวนนักเรียน การกำหนดครูเข้าสอนการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จะอำนวยความสะดวกการเรียนการสอน ทั้งนี้รวมถึงความคล่องตัวในการบริหารงานการเตรียมการจัดสภาพต่าง ๆ ภายในโรงเรียนด้วย

3. การสอนของครู หัวใจของการนำหลักสูตรไปใช้ คือการสอน ครูจึงเป็นตัวจักรสำคัญที่สุด ครูจึงเอาใจใส่ต่อการสอน สอนให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายของหลักสูตร เลือกวิธีสอนที่เหมาะสม ฯลฯ สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยที่จะชี้ถึงสัมฤทธิ์ผลของหลักสูตร

ภารกิจที่สำคัญในการนำหลักสูตรไปใช้ประกอบด้วยกิจกรรมดังต่อไปนี้

1. การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาความต้องการทรัพยากร หมายถึง การศึกษาวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบันเพื่อรวบรวมข้อมูลในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1.1 ศึกษาเอกสารหลักสูตรทุกชนิด เพื่อทำความเข้าใจในเจตนารมณ์ของหลักสูตรให้ชัดเจน โดยเฉพาะส่วนที่เป็นจุดหมายของหลักสูตร จุดประสงค์ของหมวดวิชา และจุดประสงค์รายวิชา

1.2 ศึกษาสภาพปัญหา เช่น ปัญหาด้านผู้เรียนปัญหาด้านผู้สอน ปัญหาด้านระเบียบปฏิบัติตลอดจนปัญหาด้านการบริหาร ฯลฯ

1.3 ศึกษาความรู้เฉพาะด้าน เช่น ความเจริญก้าวหน้าหรือการพัฒนาของวิชาเฉพาะด้าน

1.4 ศึกษาความต้องการ เช่น ความต้องการของชุมชนหรือสังคม ความต้องการของสถาบันระดับสูง ตลอดจนความต้องการของผู้เรียน

1.5 ศึกษาทรัพยากร เช่น ทรัพยากรบุคคล อาคารสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์และงบประมาณของสถาบันและท้องถิ่น

2. การกำหนดแผนการสอน (การวางแผน) การเปลี่ยนหรือปรับหลักสูตร เป็นขั้นที่มีความสำคัญมาก เนื่องจากการวางแผนจะเป็นหัวใจของการทำงาน เพราะการวางแผนที่ดีย่อมนำมาซึ่งผลสัมฤทธิ์ ไม่ว่าจะ สอนใคร สอนทำไม สอนอย่างไร มีแหล่งวิชาการใดบ้าง และมีวิธีการประเมินอย่างไร

3. การปฏิบัติตามแผนการสอน การปฏิบัติตามแผนประกอบด้วยกิจกรรม 2 ประเภทคือ

3.1 การเตรียมการ เป็นการเตรียมความพร้อมทั้งบุคลากร วัสดุ อุปกรณ์และอาคารสถานที่

3.2 การดำเนินการเป็นขั้นตอนของการปฏิบัติตามแผนตามขั้นตอน วิธีการและใช้ยุทธศาสตร์ทุกประการ

4. การจัดปัจจัยและสภาพต่าง ๆ การนำหลักสูตรไปปฏิบัติจะสัมฤทธิ์ผลมากน้อยแค่ไหนก็ขึ้นอยู่กับการจัดอำนวยความสะดวกและปัจจัยต่าง ๆ หลายประการ เช่น การบริการด้านวัสดุอุปกรณ์เอกสารหลักสูตรและแหล่งวิชาการ ฯลฯ ซึ่งเป็นภาระของผู้บริหาร ทั้งนี้ รวมถึงการกระตุ้นช่วยเหลือ แนะนำ ให้กำลังใจ ควบคุมดูแล สนับสนุน ประสานงานให้ครูปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ

ชูศรี สุวรรณโชติ (2544 : 220) กล่าวว่า ในการนำหลักสูตรไปใช้เพื่อให้ได้ผลนั้นควรมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 การเตรียมการจะต้องดำเนินการ

1. รวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรทุกชนิดที่มีอยู่ให้พร้อมที่จะนำไปใช้ เช่น ตัวหลักสูตร คู่มือการใช้หลักสูตร คู่มือครู คู่มือการประเมินผล ระเบียบการประเมินผล เอกสารตำรา แบบเรียน ฯลฯ

2. กำหนดยุทธศาสตร์ในการดำเนินงาน กล่าวคือจะต้องคิด ค้นหา และใช้วิธีการทำงานใหม่ ๆ ให้ได้ผลงานที่ดีขึ้นเสมอ

ขั้นที่ 2 กำหนดหน่วยงานสนับสนุน จะต้องดำเนินการ

1. กำหนดหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร ทำหน้าที่รับผิดชอบในการใช้หลักสูตร เช่น กรมเจ้าสังกัด เขตการศึกษา สำนักงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาอื่น ๆ
2. กระจายความคิด ช่วย สนับสนุนให้หน่วยงานย่อยของแต่ละสังกัดดำเนินการใช้หลักสูตรอย่างเต็มที่

ขั้นที่ 3 กำหนดบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร

1. กำหนดบุคลากรที่เกี่ยวกับการบริหารหลักสูตร ซึ่งได้แก่ หัวหน้าส่วนราชการ ระดับกรม ผู้บริหาร โรงเรียน และผู้บริหารระดับย่อยที่เกี่ยวข้อง
2. กำหนดบุคลากรที่ต้องปฏิบัติตามหลักสูตร ซึ่งได้แก่ ครูผู้สอน ครูผู้สนับสนุนการสอน (ครูแนะแนวการศึกษาจะมีบทบาทที่สำคัญมากกว่าผู้อื่น) นักวัดผลการศึกษา

ขั้นที่ 4 กำหนดแนวทางการติดตามผลและการประเมินการใช้หลักสูตร

1. กำหนดรูปแบบการติดตามผลและการประเมินผลการใช้หลักสูตร
2. ติดตามผลและประเมินผลการใช้หลักสูตรตามที่ได้กำหนดไว้

สมนึก ธาตุทอง (2548 : 275) ได้กล่าวถึงการดำเนินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา โดยสถานศึกษาปฏิบัติการบริหารจัดการหลักสูตรฯ ตามภารกิจที่ 3 การวางแผนบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา

จากแนวคิดของนักวิชาการและหน่วยงานทางการศึกษา ได้กล่าวถึงการดำเนินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ที่สอดคล้องกัน คือ 1) การรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร และทำความเข้าใจในเจตนารมณ์ของหลักสูตรให้ชัดเจน 2) การศึกษาความต้องการของชุมชน หรือสังคม และผู้เรียน 3) การจัดปัจจัยและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ภายใน เช่น การกำหนดครูเข้าสอน การจัดหาวัสดุอุปกรณ์ โดยคำนึงถึงขนาดและจำนวนนักเรียน 4) การกำหนดการสอนของครูให้สอดคล้องกับมุ่งหมายของหลักสูตรและเลือกวิธีสอนที่เหมาะสม 5) การจัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในและภายนอกสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ 6) การรายงานผลการเรียนรู้ของผู้เรียนต่อชุมชนเมื่อสิ้นสุดภาคเรียน

ขั้นตอนที่ 5 การนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล

สถานศึกษาที่ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน จะต้องดำเนินการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล เพื่อใช้เป็นข้อปฏิบัติในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีหน่วยงานทางการศึกษา และนักวิชาการ ได้กล่าวไว้ ดังนี้

สมนึก ธาตุทอง (2548 : 276) ได้กล่าวถึงการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผลการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาไว้ดังนี้

1. การนิเทศ กำกับ ติดตามผลการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา(ภายใน) โดย

- 1.1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของบุคลากรในสถานศึกษา
- 1.2 วางแผนการนิเทศ
- 1.3 สร้างเครื่องมือ
- 1.4 การดำเนินการนิเทศเพื่อพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินการ
- 1.5 รวบรวม วิเคราะห์ สรุปและรายงาน

2. การนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการ ภายนอกสถานศึกษา โดย

2.1 จัดเตรียมเอกสารข้อมูลหลักฐานหรือร่องรอย กระบวนการทำงานและผลที่เกิด จากการทำงาน บุคลากรทั้งภายใน/ภายนอกสถานศึกษาที่สามารถให้ข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน

2.2 รับการนิเทศจากภายนอก

2.3 นำผลการนิเทศไปชี้แจงให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ

2.4 นำข้อเสนอแนะจากการนิเทศไปปรับปรุงและพัฒนาการบริหารจัดการ หลักสูตรและงานวิชาการของสถานศึกษา

กรมวิชาการ (2545 ก : 25-27) ได้กำหนดตัวชี้วัดสภาพความสำเร็จของการบริหาร หลักสูตรในสถานศึกษา ในขั้นตอนการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผลไว้ดังต่อไปนี้

1. มีคณะกรรมการนิเทศภายในสถานศึกษา
2. มีแผนงาน/โครงการนิเทศ ติดตาม กำกับ ในสถานศึกษา
3. มีเอกสารหลักฐานการดำเนินงานบริหารจัดการหลักสูตรที่เป็นปัจจุบัน
4. มีรายงานการนิเทศปรากฏเป็นหลักฐาน
5. มีระบบการกำกับ ติดตามและประเมินผล

กรมวิชาการ (2544 : 6) ได้กล่าวไว้ในขั้นตอนการนิเทศ กำกับ ติดตามและ ประเมินผลการบริหารหลักสูตรในสถานศึกษา ว่าเป็นการดำเนินงานของสถานศึกษาในเรื่อง ต่อไปนี้

1. การนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการภายในสถานศึกษา

2. การนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการ ภายนอกสถานศึกษา

จากแนวคิดนักวิชาการและหน่วยงานทางการศึกษา ได้กล่าวถึงการนิเทศ กำกับ ติดตามประเมินผล ที่สอดคล้องกัน คือ การดำเนินงานของสถานศึกษาในเรื่องของการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการภายในสถานศึกษาและ ภายนอกสถานศึกษา

ขั้นตอนที่ 6 การสรุปผลการดำเนินการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา

สถานศึกษาที่ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน จะต้องดำเนินการสรุปผลการดำเนินการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อใช้เป็นข้อปฏิบัติในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีหน่วยงานทางการศึกษาและนักวิชาการ ได้กล่าวไว้ ดังนี้

สมนึก ธาตุทอง (2548 : 276) ได้กล่าวถึงการสรุปผลการดำเนินงานการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาไว้ดังนี้

สถานศึกษาสรุปผลการดำเนินการและเขียนรายงาน โดยมีการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลผลการดำเนินงานนำมาวิเคราะห์สรุป และรายงานผลการดำเนินงาน เผยแพร่ให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทราบ

กรมวิชาการ (2544 : 6) ได้กล่าวไว้ในขั้นตอนการสรุปผลการดำเนินงานของสถานศึกษา จะต้องสรุปผลการดำเนินการและเขียนรายงาน

กรมวิชาการ (2545ก : 25-27) ได้กำหนดตัวชี้วัดสภาพความสำเร็จของการบริหารหลักสูตรในสถานศึกษา ในขั้นตอนการสรุปผลการดำเนินงานของสถานศึกษา จะต้องมีการรายงานผลต่อผู้ที่เกี่ยวข้องและชุมชนเป็นประจำ และมีการประเมินผลการใช้หลักสูตร

จากแนวคิดของนักวิชาการและหน่วยงานทางการศึกษา กล่าวถึงการสรุปผลการดำเนินการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกัน คือ สถานศึกษาสรุปผลการดำเนินงานการรายงานผลการดำเนินงาน และเผยแพร่ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ

ขั้นตอนที่ 7 การปรับปรุง พัฒนาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา

สถานศึกษาที่ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน จะต้องดำเนินการปรับปรุง พัฒนาการดำเนินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา เพื่อใช้เป็นข้อปฏิบัติในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีนักวิชาการและหน่วยงานทางการศึกษา ได้กล่าวไว้ ดังนี้

สมนึก ธาตุทอง (2548 : 276) ได้กล่าวถึงการขั้นตอนการปรับปรุง พัฒนาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ไว้ว่าจะต้องนำผลการติดตามและรายงานผลการประเมินไปใช้ในการวางแผนปรับปรุงการบริหารจัดการหลักสูตรของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

กรมวิชาการ (2545ก : 27) ได้กำหนดตัวชี้วัดสภาพความสำเร็จของการบริหารหลักสูตรในสถานศึกษา ในขั้นตอนการปรับปรุง พัฒนาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาว่าจะต้องนำข้อมูลและปัญหาเป็นพื้นฐานในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา พร้อมทั้งจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยกำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์การพัฒนาในปีต่อไป

กรมวิชาการ (2544 : 6) ได้กล่าวไว้ในขั้นตอนการปรับปรุง พัฒนาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา จะต้องนำผลการดำเนินการ รวมทั้งปัญหา/ข้อเสนอแนะต่าง ๆ มาใช้เป็น

ข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร และ
 ดำเนินการปรับปรุงพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรเพื่อให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

จากแนวคิดของนักวิชาการและหน่วยงานทางการศึกษา ได้กล่าวถึงการปรับปรุง
 พัฒนา การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกัน คือ การนำผลการดำเนินงาน ปัญหาและ
 ข้อเสนอแนะมาจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. แนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

ในหัวข้อนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาและค้นคว้าแนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
 พุทธศักราช 2544 ในเรื่องของลักษณะหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน องค์ประกอบหลักสูตร
 การศึกษาขั้นพื้นฐาน และความสำคัญของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีรายละเอียด
 ดังต่อไปนี้

2.1 ลักษณะหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มีลักษณะที่สำคัญ ดังนี้

1. มีความต่อเนื่อง หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหลักสูตรแกนกลาง สำหรับการจัดการ
 การศึกษาอย่างต่อเนื่อง 12 ปี ซึ่งเป็นการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี โดยยึดพัฒนาการเรียนรู้ของ
 ผู้เรียนเป็นหลัก แบ่งออกเป็น 4 ช่วงชั้นช่วงชั้นละ 3 ปี คือช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3
 ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ช่วงชั้นที่ 4 ชั้น
 มัธยมศึกษาปีที่ 4-6 โดยแต่ละช่วงชั้นจัดให้มีสาระการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
 ต่อเนื่องกันตลอดทั้ง 12 ปี

2. ความเป็นเอกภาพ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหลักสูตรแกนกลางสำหรับ
 ให้สถานศึกษานำไปจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาได้อย่างหลากหลาย โดยกำหนดให้

2.1 มีสาระการเรียนรู้ขั้นพื้นฐานสำคัญที่ผู้เรียนทุกคนต้องเรียนรู้ 2 กลุ่ม คือกลุ่ม
 แรกประกอบด้วย ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
 เป็นสาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษาต้องใช้เป็นหลักในการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างพื้นฐาน
 การคิดและเป็นกลยุทธในการแก้ปัญหาและวิกฤตของชาติ กลุ่มที่สอง ประกอบด้วย สุขศึกษา
 และพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ เป็นสาระการเรียนรู้ที่
 เสริมสร้างพื้นฐานอาชีพความเป็นมนุษย์และสร้างศักยภาพในการคิดและการทำงานอย่าง
 สร้างสรรค์

2.2 มีสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม จัดไว้สำหรับพัฒนาผู้เรียนในด้านต่าง ๆ ตาม
 ความสามารถ ความถนัดและความสนใจของผู้เรียนแต่ละคน ซึ่งสถานศึกษาสามารถกำหนด
 เพิ่มขึ้นได้ให้สอดคล้องและสนองตอบศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน

2.3 มีกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นกิจกรรมพัฒนาความสามารถของผู้เรียนตาม ศักยภาพเพิ่มเติมจากกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม ประกอบด้วยกิจกรรมนักเรียนและกิจกรรมแนะแนว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อปลูกฝังค่านิยม คุณธรรมให้ผู้เรียนมีความเสียสละต่อสังคม รู้จักและเข้าใจตนเองและมีแนวทางในการเรียนทั้ง ในขณะที่เรียนและในการดำรงชีวิตต่อไปในอนาคต

3. มีความยืดหยุ่น หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหลักสูตรแกนกลางที่มี โครงสร้างหลักสูตรยืดหยุ่น กำหนดจุดหมายซึ่งถือเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในภาพรวม 12 ปี สาระการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้แต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นแต่ละกลุ่มสาระจัดเฉพาะส่วนที่จำเป็นสำหรับพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองดี ของชาติการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อให้สถานศึกษาจัดทำ สาระการเรียนรู้และจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับสภาพของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ จัดให้สอดคล้องกับความสามารถความถนัด และความสนใจของผู้เรียนแต่ละ กลุ่มเป้าหมาย (school – based curriculum development)

4. มีมาตรฐานเป็นตัวกำหนดคุณภาพของผู้เรียน ซึ่งถือเป็นจุดเด่นของการปฏิรูป การศึกษา คือ มีการกำหนดเป็นกฎหมายในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติว่าให้มีการประกัน คุณภาพการศึกษาในการจัดการศึกษาทุกระดับ ดังนั้นหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงเป็น หลักสูตรที่มีมาตรฐานเป็นตัวกำหนดคุณภาพของผู้เรียน (Standard – based curriculum) โดยมีการ กำหนดมาตรฐานไว้หลายระดับ ดังนี้

4.1 จุดหมายของหลักสูตร ถือว่าเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในภาพรวม 12 ปี ซึ่งเป็น มาตรฐานผลผลิตของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน อันเกิดจากการจัดกระบวนการเรียนรู้ตลอด ทั้งหลักสูตร จุดหมายของหลักสูตรกำหนดขึ้นมาเพื่อเป็นแนวทางในการตรวจสอบคุณภาพ โดยรวมของการจัดการศึกษาตามหลักสูตร ใช้สำหรับการประเมินตนเองเพื่อจัดทำรายงาน ประจำปี ตามบทบัญญัติในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และยังเป็นแนวทางในการ กำหนดแนวปฏิบัติในการส่งเสริม กำกับ ติดตาม ดูแล ปรับปรุงคุณภาพเพื่อให้ได้ตามมาตรฐาน ที่กำหนด

4.2 มาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ (Subject area standard) เป็น ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ ใน กลุ่มสาระการเรียนรู้ นั้น ๆ ประกอบด้วย มาตรฐานด้านความรู้ (Content standard) มาตรฐานด้าน ทักษะ กระบวนการ (Performance standard) และมาตรฐานคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม (Affective standard) นอกจากนี้ยังใช้เป็นแนวทางในการตรวจสอบ กำกับ ติดตามคุณภาพกลุ่ม สาระการเรียนรู้ของสถานศึกษา เป็นหลักในการเทียบโอนความรู้และประสบการณ์จาก การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

5. มีความสมดุลระหว่างความเป็นไทยกับความเป็นสากล หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานมุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถในการเรื่องเทคโนโลยีสารสนเทศ ภาษาต่างประเทศ การจัดการสิ่งแวดล้อม ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีคุณลักษณะที่จำเป็นในการอยู่ในสังคม ได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ การตรงต่อเวลา การเสียสละ การเอื้อเฟื้อ โดยอยู่บนพื้นฐานของความปลอดภัยระหว่างการทำหน้าที่ผู้นำและผู้ตาม การทำงานเป็นคณะและทำงานตามลำพัง การแข่งขัน การรู้จักพอ และการร่วมมือกันเพื่อสังคม วิทยาการสมัยใหม่และภูมิปัญญาท้องถิ่น การรับวัฒนธรรมต่างชาติและการอนุรักษ์ วัฒนธรรมไทย การฝึกฝนทักษะเฉพาะทาง และการบูรณาการในลักษณะที่เป็นองค์รวม

6. มีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้เน้นการประเมินผล ตามสภาพจริงโดยใช้วิธีการวัดผลการเรียนรู้ที่หลากหลายเนื่องจากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเน้นให้ผู้เรียนปฏิบัติจริง คิดเป็นทำเป็น มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ โดยกำหนดคุณลักษณะของผู้เรียนให้ได้มาตรฐานในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ ดังนั้น การวัดและประเมินผลการเรียนรู้โดยใช้วิธีการสอบ เพียงอย่างเดียว คงไม่เพียงพอสำหรับการนำผลการวัดไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียน จึงต้องปรับปรุงวิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้โดยมุ่งเน้นการประเมินที่สามารถบ่งบอกถึงสภาพที่เป็นจริงของผู้เรียนแต่ละคนว่ามีจุดเด่นจุดด้อยอะไรบ้าง เพื่อจะได้หาวิธีการแก้ไขหรือส่งเสริมได้เหมาะสมที่สุด

7. มีระบบเทียบโอนผลการเรียน สถานศึกษาสามารถเทียบโอนผลการเรียนของผู้เรียน โดยนำความรู้ทักษะและประสบการณ์ที่ได้จากการศึกษาในระบบการศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย หรือจากการประกอบอาชีพมาเทียบโอนเป็นผลการเรียนของหลักสูตรใดในหลักสูตรหนึ่งในระดับที่กำลังศึกษาอยู่

2.2 องค์ประกอบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นมาตรฐานการศึกษาเพื่อเป็นแนวทางกำหนดให้สถานศึกษาไปจัดทำเป็นหลักสูตรสถานศึกษาในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชน สังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่นละคุณลักษณะอันพึงประสงค์ สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและความเจริญก้าวหน้าของวิทยาการต่าง ๆ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการจึงต้องดำเนินการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานขึ้น เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้ความสามารถ มีคุณธรรม สามารถพึ่งตนเองได้ และนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ในการดำรงชีวิต หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังต่อไปนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2544 : 12-16)

1. หลักการของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

เพื่อให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นไปตามแนวนโยบายการจัดการศึกษาของประเทศ จึงกำหนดหลักการของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไว้ดังนี้

- 1.1 เป็นการศึกษาเพื่อความเอกภาพของชาติ มุ่งเน้นความเป็นไทยควบคู่กับความ เป็นสากล
 - 1.2 เป็นการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนจะได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาค และเท่าเทียมกัน โดยสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
 - 1.3 ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาและเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดย ถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด สามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ
 - 1.4 เป็นหลักสูตรที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งทางด้านสาระเวลา และการจัดการเรียนรู้
 - 1.5 เป็นหลักสูตรที่จัดการศึกษาได้ทุกรูปแบบ ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้และประสบการณ์
2. จุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544
- หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และมีความเป็นไทย มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ ได้กำหนดจุดหมายซึ่งถือเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ดังต่อไปนี้
- 2.1 เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของ พระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์
 - 2.2 มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รักการอ่าน รักการเขียน และรักค้นคว้า
 - 2.3 มีความรู้อันเป็นสากล รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าทาง วิทยาการ มีทักษะและศักยภาพในการจัดการ การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีปรับวิธีการคิด วิธีการทำงานได้เหมาะสมกับสถานการณ์
 - 2.4 มีทักษะและกระบวนการ โดยเฉพาะทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ทักษะการ คิด การสร้างปัญหา และทักษะในการดำเนินชีวิต
 - 2.5 รักการออกกำลังกาย ดูแลตนเองให้มีสุขภาพและบุคลิกภาพที่ดี
 - 2.6 มีประสิทธิภาพในการผลิตและการบริโภค มีค่านิยมเป็นผู้ผลิตมากกว่า ผู้บริโภค
 - 2.7 เข้าใจในประวัติศาสตร์ของชาติไทย ภูมิใจในความเป็นไทย เป็นพลเมืองดี ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
 - 2.8 มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภาษาไทย ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี กีฬา ภูมิปัญญาไทย ทรัพยากรธรรมชาติและพัฒนาสิ่งแวดล้อม
 - 2.9 รักประเทศชาติและท้องถิ่น มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามให้สังคม

3. โครงสร้างของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามหลักการ จุดหมายและมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ให้สถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องมีแนวปฏิบัติในการจัดหลักสูตรสถานศึกษา จึงได้กำหนดโครงสร้างของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

3.1 สารการเรียนรู้พื้นฐานที่ผู้เรียนทุกคนต้องเรียนรู้ประกอบด้วย

3.1.1 สารการเรียนรู้หลัก เป็นสารการเรียนรู้ที่สถานศึกษาต้องใช้เป็นหลักในการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างพื้นฐานการคิดและการแก้ปัญหา ประกอบด้วย ภาษาไทย วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

3.1.2 สารการเรียนรู้เสริม เป็นสารการเรียนรู้เสริมสร้างพื้นฐานความเป็นมนุษย์และสร้างศักยภาพในกาคิดและการทำงานอย่างสร้างสรรค์ ประกอบด้วย สุขศึกษา และพลศึกษา และศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ

3.2 สารการเรียนรู้เพิ่มเติม ใน 8 กลุ่มสารการเรียนรู้ สถานศึกษาสามารถกำหนดเพิ่มเติมได้ ให้สอดคล้องและสนองตอบศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน โดยเริ่มตั้งแต่ช่วงชั้นที่ 2 เป็นต้นไป

3.3 กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นกิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้นอกเวลา 8 กลุ่มสารการเรียนรู้ ประกอบด้วย กิจกรรมแนะแนวและกิจกรรมนักเรียน

4. การจัดหลักสูตรและเวลาเรียน

ในช่วงการศึกษาภาคบังคับตั้งแต่ชั้น ป.1 – ม.3 จัดหลักสูตรและเวลาเรียนเป็นรายปี ส่วนชั้น ม.4 – ม.6 จัดเป็นรายภาคเรียนและคิณำหนักเป็น หน่วยกิต โดยให้ 40 ชั่วโมงต่อภาคเรียนมีค่านำหนัก 1 หน่วยกิต

4.1 ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 3 จัดการเรียนรู้สนองต่อความสนใจของผู้เรียน จัดการเรียนให้ครบทุกกลุ่มสารการเรียนรู้ในลักษณะบูรณาการที่มีภาษาไทยและคณิตศาสตร์เป็นหลัก ฝึกให้ได้ปฏิบัติจริง มีเวลาเรียนเฉลี่ยวันละ 4 – 5 ชั่วโมง ปีละ 800 – 1,000 ชั่วโมง

4.2 ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 จัดการเรียนรู้มีลักษณะคล้ายกับช่วงชั้นที่ 1 แต่จะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนในสิ่งที่ตนสนใจ มุ่งเน้นทักษะการทำงานเป็นกลุ่ม การสอนแบบบูรณาการ โครงการ เรียนรู้ด้วยการกระทำกิจกรรมด้วยตนเอง มีเวลาเรียนเฉลี่ยวันละ 4 – 5 ชั่วโมง ปีละ 800 – 1,000 ชั่วโมง

4.3 ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 จัดการเรียนรู้กลุ่มสารการเรียนรู้ที่มีหลักการ ทฤษฎีที่ยาก ซับซ้อน เน้นการจัดการเรียนรู้แบบโครงการมากขึ้น มุ่งให้ผู้เรียนเกิดความคิด ความเข้าใจและรู้จักตนเองในด้านความสามารถ ความถนัด เตรียมตัวเข้าสู่อาชีพ มีเวลาเรียนเฉลี่ยวันละ 5 – 6 ชั่วโมง ปีละ 1,000 – 1,200 ชั่วโมง

4.4 ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6 การจัดการเรียนรู้เริ่มเน้นเข้าสู่เฉพาะทางมากขึ้น มุ่งเน้นความสามารถ ความคิดระดับสูง ความถนัด และความต้องการของผู้เรียนทั้งด้านอาชีพ และการศึกษาเฉพาะทาง ตลอดจนการศึกษาต่อ มีเวลาเรียนเฉลี่ยวันละ 6 ชั่วโมง ปีละไม่น้อยกว่า 1,200 ชั่วโมง

5. การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้

สถานศึกษาเป็นผู้กำหนดหลักเกณฑ์การประเมินโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษาแต่ละแห่ง

5.1 การวัดและประเมินผลระดับชั้นเรียน มุ่งหาคำตอบว่าผู้เรียนมีความก้าวหน้าด้านความรู้ ทักษะกระบวนการ คุณธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์ ใช้วิธีการวัดที่หลากหลาย เน้นการปฏิบัติให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้

5.2 การประเมินสถานศึกษา เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าด้านการเรียนรู้เป็นรายชั้นปีและช่วงชั้น เพื่อนำผลการประเมินรายช่วงชั้น ไปพิจารณาตัดสินเลื่อนชั้น

5.3 การประเมินคุณภาพระดับชาติ สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนที่เรียนปีสุดท้ายของแต่ละช่วงชั้น ได้แก่ ป.3 ป.6 ม.3 และ ม.6 เข้ารับการประเมินคุณภาพระดับชาติในกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่สำคัญ เช่น ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ภาษาอังกฤษ เป็นต้น เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนและคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาแต่ละแห่ง

ผู้เรียนผ่านการศึกษาระดับชั้นตามเกณฑ์ดังนี้ เรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ ทั้ง 8 กลุ่ม การประเมินการอ่าน คิด วิเคราะห์ และการเขียน การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ต้องเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและผ่านการประเมินตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

จากที่ได้กล่าวมาจะเห็นได้ว่าหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 หมายถึงหลักสูตรการศึกษาของประเทศ ที่มีจุดประสงค์จะพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสามารถในการแข่งขัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเพิ่มศักยภาพของผู้เรียนให้สูงขึ้น สามารถดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขบนพื้นฐานของความเป็นไทยและความเป็นสากล รวมทั้งมีความสามารถในการประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อตามความถนัด ความสนใจและความสามารถของแต่ละบุคคล

2.3 ความสำคัญของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

สถานศึกษาจะต้องทำงานร่วมกับครอบครัวและชุมชน ท้องถิ่น วัด หน่วยงานและสถานศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนในท้องถิ่นเพื่อให้เกิดผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรสองประการ ซึ่งจุดมุ่งหมายทั้งสองประการนี้ให้แนวทางที่สำคัญ ซึ่งสถานศึกษาต้องพัฒนาหลักสูตรภายในบริบทและแนวทางนั้น ๆ ดังนี้

1. หลักสูตรสถานศึกษาควรพัฒนาให้เด็กเกิดความสุขและความเพลิดเพลินในการเรียนรู้เปรียบเสมือนเป็นวิธีสร้างกำลังใจและเร้าใจให้เกิดความก้าวหน้าแก่ผู้เรียนให้ได้มากที่สุด มีความรู้สูงสุดสำหรับผู้เรียนทุกคน ควรสร้างความเข้มแข็ง ความสนใจและประสบการณ์ให้ผู้เรียนและพัฒนาความมั่นใจให้เรียนและทำงานอย่างเป็นอิสระและรวมใจกัน ควรให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้สำคัญ ๆ ในการอ่านออกเขียนได้ คิดเลขเป็น ได้ข้อมูลสารสนเทศและเทคโนโลยีสื่อสาร ส่งเสริมจิตใจที่อยากรู้อยากเห็น และมีกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล

2. หลักสูตรสถานศึกษาควรส่งเสริมการพัฒนาด้านจิตวิญญาณ จริยธรรม สังคมและวัฒนธรรมและโดยเฉพาะพัฒนาหลักการในการจำแนกระหว่างถูกและผิด เข้าใจและศรัทธาในความเชื่อของตน ความเชื่อและวัฒนธรรมที่แตกต่างกันว่า มีอิทธิพลต่อตัวบุคคลและสังคม หลักสูตรสถานศึกษาต้องพัฒนาหลักคุณธรรมและความอิสระของผู้เรียนและช่วยให้เป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ สามารถช่วยพัฒนาสังคมให้เป็นธรรมขึ้น มีความเสมอภาคควรพัฒนาความตระหนักเข้าใจ และยอมรับสภาพแวดล้อมที่ตนดำรงชีวิตอยู่ ยึดมั่นในข้อตกลงร่วมกันต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ทั้งในระดับส่วนตน ระดับท้องถิ่น ระดับชาติและระดับโลก หลักสูตรสถานศึกษาควรสร้างให้ผู้เรียนมีความพร้อมในการเป็นผู้บริโภคที่ตัดสินใจแบบมีข้อมูลและเป็นอิสระและเข้าใจในความรับผิดชอบ

จากที่ได้กล่าวมาจะเห็นได้ว่าหลักสูตรมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาเป็นอย่างมาก เพราะว่าเป็นเอกสารที่กำหนดหรือเป็นเครื่องมือที่จะชี้แนวทางในการพัฒนาผู้เรียนให้ไปถึงจุดหมาย เพื่อให้เป็นคนที่มีคุณภาพ มีคุณธรรม จริยธรรม มีความรู้ความสามารถที่จะนำไปศึกษาต่อหรือใช้ในการประกอบอาชีพได้ต่อไป

3. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารหลักสูตร

การบริหารหลักสูตร คือ การดำเนินกิจกรรมให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นทั้งในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับบุคลากรหลายฝ่าย การที่หลักสูตรจะสัมฤทธิ์ผลตามความมุ่งหมายได้นั้น ผู้บริหารโรงเรียนต้องสำรวจดูปัจจัยและสภาพต่าง ๆ ของโรงเรียนว่าเหมาะสมกับการนำหลักสูตรมาใช้หรือไม่ โดยต้องคำนึงถึงขนาดของห้องเรียน จำนวนนักเรียน ห้องสมุด วัสดุอุปกรณ์การสอน การจัดการเรียนการสอน การจัดครูเข้าสอน ประมวลการสอน โครงการสอนและแบบเรียน

บุญมี เณรยอด (2539 : 42) กล่าวว่าผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้วางแผนตัดสินใจ และมีส่วนร่วมในการทำงานทุก ๆ ด้าน จัดการเพื่อให้โรงเรียนได้ทำหน้าที่อย่างสมบูรณ์ในการบริหารทางการศึกษา เพื่อบรรลุเป้าหมายในการนำหลักสูตรไปใช้ ผู้บริหารโรงเรียนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งของการบริหารโรงเรียน โดยมีหน้าที่ที่สำคัญดังนี้

1. การจัดโครงการการดำเนินงานของโรงเรียน
 2. การจัดโครงการสอนให้เป็นที่ไปตามหลักสูตรและปรับปรุงให้ใช้ได้เหมาะสม
- อยู่เสมอ
3. จัดให้มีการอบรมครูซึ่งเป็นการเตรียมครูในโรงเรียนเพื่อให้สามารถนำหลักสูตรเข้าสู่ห้องเรียนอย่างได้ผลดีที่สุด
 4. แนะนำควบคุมดูแลการสอนของครูให้ดำเนินไปตามโครงการสอน
 5. จัดให้มีการประชุมครูในโรงเรียนเพื่อพิจารณาปัญหาต่าง ๆ
 6. ผู้บริหารโรงเรียนควรศึกษาหลักสูตรอย่างละเอียดเป็นรายวิชา เพื่อการนิเทศการใช้หลักสูตรอย่างครบถ้วน
 7. วิเคราะห์หลักสูตรและเสนอแนะในความคิดต่อผู้บริหารชั้นสูงในการปรับปรุงหลักสูตรและการประเมินผลการใช้หลักสูตร
- ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539 : 143-144) กล่าวว่า ผู้บริหารควรมีบทบาทในด้านการบริหารหลักสูตร การบริการหลักสูตร การนิเทศติดตามผล การเสริมสร้างขวัญและกำลังใจ และการประชาสัมพันธ์ ซึ่งมีแนวปฏิบัติ ดังนี้
1. ศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรให้กระจ่าง
 2. จัดเตรียมบุคลากร โดยวิธีการต่าง ๆ
 3. จัดครูเข้าสอนให้เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถ ความสนใจ ความถนัด และประสบการณ์
 4. ให้บริการและสนับสนุนการสอนของครู โดยการจัดทำ จัดหาเอกสารหลักสูตร และเอกสารประกอบหลักสูตร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอน และการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนการสอน
 5. ดำเนินการนิเทศติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรอย่างสม่ำเสมอ
 6. ให้ขวัญกำลังใจ ตลอดจนส่งเสริมความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน
 7. ประชาสัมพันธ์การใช้หลักสูตรแก่นักเรียน ครูผู้สอน ผู้ปกครองและคนในชุมชน
 8. ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งในด้านการทำงาน และการอยู่ร่วมกันในสังคม
- อุทัย บุญประเสริฐ (2540 : 38-40) กล่าวว่า ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจในบทบาทและหน้าที่ที่เกี่ยวกับการบริหารหลักสูตร ดังนี้
1. ต้องศึกษาทำความเข้าใจหลักสูตรของโรงเรียน ในเรื่อง หลักการ จุดหมาย โครงสร้าง แนวดำเนินการ มวลประสบการณ์ เวลาเรียน การเรียนการสอน การวัดผล ประเมินผล
 2. ต้องเป็นผู้ดำเนินการนำหลักสูตรไปใช้

3. จัดหาหลักสูตร เอกสารหลักสูตร เอกสารประกอบหลักสูตร แนวการสอน คู่มือครู แผนการสอนให้เพียงพอ

4. เตรียมครูให้พร้อมที่จะใช้หลักสูตรที่โรงเรียนใช้อยู่
5. ประชาสัมพันธ์หลักสูตรให้ผู้ปกครองทราบและเข้าใจ
6. จัดครูเข้าสอนให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถ
7. ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่เหมาะสม
8. จัดการด้านการบริหารการใช้หลักสูตรแก่ครูในโรงเรียน
9. นิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตร

ชูศรี สุวรรณโชติ (2544 : 226) กล่าวว่า ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบต่อการใช้หลักสูตรที่ได้จัดขึ้นสำหรับการเรียนการสอนในโรงเรียนนั้นทั้งหมด ผู้บริหารโรงเรียนในการบริหารและการใช้หลักสูตรประกอบด้วยครูใหญ่ ผู้ช่วยครูใหญ่ที่รับผิดชอบในงานวิชาการ นอกจากนั้น ในแต่ละประเภทของโรงเรียนที่อาจไม่ได้จัดเหมือนกัน จะมีผู้บริหารในระดับรองลงมา เช่น หัวหน้าฝ่าย หัวหน้าหมวด หัวหน้าภาควิชา แล้วแต่จะเรียก จะเป็นผู้ใช้หลักสูตรด้วย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับแต่ละสถานะ ผู้บริหารโรงเรียนในระดับหัวหน้าสถานศึกษาจะมีบทบาทและหน้าที่ในการใช้หลักสูตร ดังนี้

1. ทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรที่นำมาใช้ในสถานศึกษานั้นอย่างถ่องแท้
2. ให้ความรู้แก่ครูผู้สอนในโรงเรียนเกี่ยวกับหลักสูตรที่นำมาใช้
3. จัดวัสดุอุปกรณ์และสื่อต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร
4. ติดตามผล ประเมินผล และจัดนิเทศการใช้หลักสูตรภายในโรงเรียน
5. จัดระบบการบริหารหลักสูตร กระตุ้นและส่งเสริมให้ครูได้ใช้หลักสูตร
6. ประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545 : 37) กล่าวว่า บทบาทผู้บริหารโรงเรียนในการนำหลักสูตรสถานศึกษาขึ้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ไปใช้ในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพตามจุดหมายของหลักสูตร สถานศึกษาควรพัฒนาระบบการส่งเสริม สนับสนุนต่าง ๆ ที่จะเอื้อให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพ โดยได้เสนอแนวทาง ไว้ดังนี้

1. การพัฒนาระบบการแนะแนว สถานศึกษาต้องพัฒนาระบบแนะแนวที่มุ่งการพัฒนาคนให้มีความรู้อย่างลึกซึ้ง ประเมินการจัดการที่มีคุณภาพ โดยกำหนดพันธกิจระหว่างบ้าน ชุมชนและสถานศึกษาที่เน้นความร่วมมือกันระหว่างบ้าน ในฐานะแหล่งเรียนรู้แรกของผู้เรียน ชุมชนจะเป็นเครือข่ายที่สำคัญของการแนะแนวช่วยป้องกัน แก้ไขปัญหาของสังคม สร้างเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้ด้วยข้อมูลสารสนเทศและพัฒนาเครือข่ายแนะแนวให้เข้มแข็ง เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพสูงสุดทั้งด้านวิชาการ ด้านบุคลากร และด้านบริหารทั่วไป

2. การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้และห้องสมุด สถานศึกษาจำเป็นต้องส่งเสริมสนับสนุนให้มีแหล่งเรียนรู้ นอกเหนือจากการเรียนในห้องเรียนให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มพูนประสบการณ์และความชำนาญ โดยเฉพาะห้องสมุดนั้นเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญยิ่ง เพราะจะเป็นแหล่งที่รวบรวมองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนโดยตรง ทั้งนี้ไม่จำเป็นต้องเป็นห้องสมุดที่มีความหรูหราหรือใหญ่โต อาจเป็นเพียงมุมหนังสือเพื่อการศึกษา ค้นคว้าก็ใช้ได้ นอกจากนี้ต้องสนับสนุนให้มีแหล่งเรียนรู้ในรูปของคอมพิวเตอร์และ เทคโนโลยีต่าง ๆ

3. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพ สถานศึกษาต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สอนนำกระบวนการวิจัยมาผสมผสานหรือบูรณาการใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน และเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ สามารถใช้กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อการแก้ปัญหาหรือพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้เน้นการวิจัยทั้งในห้องเรียน และการวิจัยในภาพรวมของสถานศึกษา

4. เครือข่ายวิชาการ สถานศึกษาต้องพัฒนาและส่งเสริม สนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยน การเรียนรู้ทางวิชาการจากครูในสถานศึกษาเดียวกันและในสถานศึกษาอื่น ๆ ตลอดจนชมรม วิชาการต่าง ๆ ในรูปของเครือข่ายเชื่อมโยงกัน ทั้งจากบุคคลต่าง ๆ และจากสื่อต่าง ๆ เพื่อให้ครูมีความรู้และแนวคิดใหม่ ๆ ที่สามารถนำไปพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ

การบริหารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน จะสัมฤทธิ์ผลตามจุดหมายของหลักสูตร มากน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับกระบวนการบริหารจัดการนำหลักสูตรไปใช้ ดังนั้น สถานศึกษา จึงจำเป็นต้องมีการวางแผนบริหารจัดการหลักสูตรเพื่อช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้การนำหลักสูตร ไปใช้บรรลุผลสูงสุด การวางแผนบริหารจัดการหลักสูตร เป็นการกำหนดแผนปฏิบัติการ (Operation Plan) ที่เป็นรูปธรรมที่ช่วยให้ทราบแนวปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ที่สนับสนุนการใช้ หลักสูตรให้มี ประสิทธิภาพการวางแผนบริหารจัดการหลักสูตร จึงเป็นองค์ประกอบหนึ่งของ หลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งสถานศึกษาไปใช้ในเรื่องต่อไปนี้

1. การบริหารงานวิชาการเป็นภารกิจหนึ่งที่สำคัญของสถานศึกษาที่จะช่วยให้การใช้ หลักสูตรสถานศึกษา ประสบผลสำเร็จตามจุดหมายที่หลักสูตรกำหนด

2. การบริหารทั่วไป เป็นการบริหารทุกด้านที่จะส่งเสริมและพัฒนาการใช้หลักสูตร สถานศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จทั้งด้านบรรยากาศ แหล่งการเรียนรู้ ด้านอาคารสถานที่ และด้าน งบประมาณ เป็นต้น

3. อื่น ๆ สถานศึกษาอาจกำหนดหัวข้อเพิ่มเติมให้ตามความจำเป็นและเหมาะสม จะเห็นได้ว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทที่สำคัญมากในการนำหลักสูตรไปใช้เพราะ หากผู้บริหารให้ความสำคัญกับหลักสูตรแล้ว บุคลากรในโรงเรียนก็สามารถที่จะนำหลักสูตรไป

ใช้ได้อย่างดี ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนจะต้องมีการวางแผนการใช้หลักสูตรร่วมกับบุคลากรในโรงเรียน แล้วมีการดำเนินการตามขั้นตอน ตลอดทั้งมีการประเมินผลการใช้หลักสูตรของโรงเรียน เพื่อที่จะนำไปพัฒนาและปรับปรุงการใช้ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

4. โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2 กับการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2 ร่วมกับสถานศึกษาในสังกัดดำเนินการในเรื่องต่อไปนี้

1. เตรียมบุคลากรให้พร้อมทั้งด้านความรู้ความเข้าใจและความตระหนักในเรื่องการใช้หลักสูตรและการวัดประเมินผลเพื่อให้เกิดความชัดเจน และมีเวลาให้ครูได้เตรียมการสอนก่อนเปิดภาคเรียน

2. จัดอบรมปฏิบัติการเฉพาะเรื่องให้แก่ครูผู้สอน ได้แก่ กระบวนการเรียนรู้การสอนแบบบูรณาการ การออกแบบ/เขียนแผน การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ/เทคนิคการสอนแบบต่าง ๆ/การวัดและประเมินผลตามสภาพจริง

3. จัดทำตัวอย่างเอกสาร คู่มือ สื่อเทคโนโลยีต่างๆ อาทิเช่น วัสดุทัศน/วีซีดี คอมพิวเตอร์ช่วยสอน เทปเสียงที่เกี่ยวกับหลักสูตร ได้แก่ แนวทางการวิเคราะห์เชื่อมโยงมาตรฐานการเรียนรู้สู่แผนการจัดการเรียนรู้ การสอนแบบบูรณาการ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เทคนิควิธีการสอนแบบต่าง ๆ แผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน แบบประเมินผล (ป.พ.ต่างๆ) เป็นต้น

4. นิเทศ กำกับ ติดตามประเมินผล ช่วยเหลือครูอย่างใกล้ชิด อย่างต่อเนื่องเป็นระยะ เพื่อสร้างความมั่นใจในการใช้หลักสูตรและทำความเข้าใจกับครูได้ทันทั่วถึง ให้คำแนะนำและติดตามสรุปผลการใช้แก่ครูเป็นระยะๆ เพื่อจะได้นำผลการใช้มาปรับปรุงแก้ไข/พัฒนา

5. จัดสรร/เพิ่มอัตราค่าจ้างครูผู้สอนให้เพียงพอตามเกณฑ์ที่กำหนดและตรงตามวุฒิ หรือลดอัตราค่าจ้างครู : นักเรียนลงให้เหมาะสม

6. ประชุมชี้แจงและประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องให้ผู้ปกครองและชุมชนมีความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรให้มากขึ้น รวมทั้งสร้างจิตสำนึกและความตระหนักให้ชุมชนรักและเห็นความสำคัญของสถานศึกษาและการมีส่วนร่วมตลอดเวลา ควรมีการประสานสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยผ่านผู้นำชุมชนหรือกรรมการสถานศึกษาให้เป็นสื่อกลางทำความเข้าใจเป็นผู้ชี้แจงเชิญชวนให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมโดยกำหนดกิจกรรมให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในหลาย ๆ รูปแบบ

จากการดำเนินการบริหารหลักสูตรการศึกษาที่ผ่านมาผู้วิจัยเห็นว่ามีปัญหาในการดำเนินงานหลายประการและเป็นเวลาอันสมควรที่จะต้องเร่งศึกษาให้ครอบคลุมทุกภารกิจ

อีกทั้งปัญหาที่สะสมมาจากรายงานการคัดเลือกโรงเรียนแกนนำกลุ่มโรงเรียนการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาของหน่วยศึกษานิเทศก์ (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. 2545 : 1-3) พบว่าปัญหาในการบริหารหลักสูตรการศึกษา พบว่าการสนับสนุนการพัฒนาหลักสูตรแกนกลางให้เป็นหลักสูตรท้องถิ่นได้ไม่ทั่วถึง การติดตามการใช้หลักสูตรทำได้ไม่ทั่วถึงเท่าที่ควร ขาดการติดตามผลการเรียนการสอนของครู ตลอดถึงขาดการจัดทำและใช้ข้อมูลสารสนเทศในการพัฒนางานวิชาการ มีการนำข้อมูลการวัดและประเมินผลไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนค่อนข้างน้อยและขาดการติดตามผลในการดำเนินการวัดและประเมินผลของครู รวมถึงสื่อ นวัตกรรมและต้นแบบการจัดการเรียนการสอนตามแนวทางปฏิรูปการศึกษา และที่ผ่านมายังไม่มีผู้ศึกษาตรงประเด็นและครอบคลุมการบริหารหลักสูตรการศึกษา ทั้ง 7 ชั้นตอน ที่ผู้วิจัยกำลังศึกษาอยู่

จากแนวคิดดังกล่าว การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียน จึงเป็นกระบวนการหาระดับสภาพและปัญหาการดำเนินงานในปัจจุบันของการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนทั้ง 7 ชั้นตอน คือการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา การจัดสาระของหลักสูตรสถานศึกษา การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร การดำเนินการบริหารหลักสูตร(ใช้หลักสูตร) การนิเทศ ติดตาม ประเมินผล และการสรุปผลการดำเนินงาน การปรับปรุงพัฒนา ที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงภายใต้บริบทของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2 ต่อไป

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยในประเทศ

รัชชชัย เรววรรณ (2541 : 64) ศึกษาเรื่องบทบาทการบริหารหลักสูตร พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเขียงของจังหวัดเขียงราย พบว่าด้านการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ ผู้บริหารและครูผู้สอนควรศึกษาทำความเข้าใจในหลักสูตรที่โรงเรียนใช้อยู่ให้ชัดเจนในทุกเรื่อง โดยเฉพาะหลักการจุดมุ่งหมาย โครงสร้าง อัตราเวลาเรียน การวัดและประเมินผลพร้อมทั้งจัดหาหนังสือเกี่ยวกับหลักสูตร วัสดุ อุปกรณ์ สื่อที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน อาคารเรียน ห้องเรียน ห้องสมุด รวมทั้งการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อเอื้อต่อการจัด กิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการวางแผน ผู้บริหารโรงเรียนควรมีการวางแผนร่วมกับครู กรรมการโรงเรียนเพื่อให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ในการวางแผนแก้ไขปัญหากับการนำหลักสูตรไปใช้และการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นและควรส่งเสริมให้ความรู้แก่ครูในการวิเคราะห์หลักสูตร กำหนดการสอน

แผนการสอน เพื่อให้การใช้หลักสูตรบรรลุวัตถุประสงค์ ด้านการดำเนินการตามแผน ผู้บริหารโรงเรียนควรสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการ วัสดุ สื่อการเรียนการสอนควรกำกับแผนงานให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้รวมทั้งการนิเทศ ติดตามการปฏิบัติงานของครูผู้สอนอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนควรมีการพัฒนาตนเองเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร และด้านการประเมินผล ผู้บริหารโรงเรียนควรแต่งตั้งผู้รับผิดชอบการประเมินผลการใช้หลักสูตรอย่างชัดเจนและมีการประเมินการใช้หลักสูตรอย่างต่อเนื่องควรมีการกำหนดแนวทาง และหลักเกณฑ์การประเมินให้ชัดเจนและเป็นมาตรฐาน ผู้บริหารควรนำผลการนิเทศไปปรับปรุงพัฒนาการบริหารหลักสูตรและรวมทั้งให้มีการจัดประชุมทำความเข้าใจกับครูผู้สอนในเรื่องการประเมินผลการใช้หลักสูตรอยู่เสมอ

ผจญ กุณา (2540 : บทคัดย่อ) ศึกษาสภาพและแนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนกันดาร สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ผลการศึกษาพบว่า ควรมีการปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น โดยนำสภาพปัญหาความต้องการพัฒนาท้องถิ่นมาเป็นข้อมูลในการจัดทำหลักสูตร ส่วนสภาพการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนกันดารทั้ง 9 งานพบว่า การปฏิบัติโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ส่วนแนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนกันดารทั้ง 9 งานพบว่า ควรมีการปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น โดยนำสภาพปัญหาความต้องการของท้องถิ่นมาเป็นข้อมูลในการจัดทำหลักสูตร ครูผู้สอนควรเตรียมการสอนให้สอดคล้องกับสภาพของผู้เรียน สนับสนุนให้ครูผู้สอนได้ผลิตสื่อการเรียนการสอนขึ้นใช้เอง การวัดและประเมินผลต้องสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ โดยให้ครอบคลุมทั้งด้าน พุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และจิตพิสัย ส่วนงานห้องสมุดควรจัดหาหนังสือประเภทต่าง ๆ ไว้ บริการให้เพียงพอและจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เข้ามามีส่วนร่วมมากที่สุด นอกจากนี้เหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่น ผู้บริหารส่งเสริมให้บุคลากรได้มีโอกาสพัฒนาตนเองในการประชุมอบรมวิชาการ

มาเจอ โก้สุโข (2537 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องสภาพและปัญหาการบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษา (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 9 พบว่า โรงเรียนมีการบริหารหลักสูตรในระดับมากที่สุด 3 เรื่อง คือ การจัดการเรียนการสอนของครู สอดคล้องกับการจัดการเรียนและตารางการใช้ห้องเรียน การจัดให้มีศูนย์รวมตารางสอนทุกวิชาและการกำกับดูแลประเมินผลการเรียนให้เป็นไปตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการและโรงเรียนมีปัญหาการบริหารหลักสูตรในระดับมาก คือ ปัญหาด้านความพอเพียงของบุคลากรและเวลาในการสำรวจข้อมูลพื้นฐานต่าง ๆ ปัญหาด้านความพอเพียงของบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ต่าง ๆ เกี่ยวกับหลักสูตร ปัญหางบประมาณในการจัดซื้อ จัดหาเอกสาร หลักสูตร สื่อวัสดุอุปกรณ์ ปัญหาด้านความพอเพียงของครูผู้สอนในรายวิชาเลือกเสรี

ที่โรงเรียนจัดขึ้น ปัญหาด้านการจัดกลุ่มนักเรียนที่เลือกเรียนวิชาใดวิชาหนึ่งมากเกินไป

พัชนี บุระพันธ์ (2538 : บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัย เรื่อง สภาพและปัญหาการปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับ ความต้องการของท้องถิ่น ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 11 พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีการส่งเสริมสนับสนุนการปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น โดยให้ครูศึกษาเอกสารเกี่ยวกับหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น มีการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน สนับสนุนด้านงบประมาณ อาคารสถานที่เอกสารและวัสดุ หลักสูตร มีการประสานงานกับหน่วยศึกษานิเทศก์ เขตการศึกษา 11 เพื่อเชิญวิทยากรให้ความรู้แก่ครูผู้สอน และมีการนิเทศติดตามประเมินผลการปรับหลักสูตร ให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นนั้น หัวหน้ากลุ่ม/หมวดวิชาส่วนใหญ่ไม่มีส่วนรวม ปัญหาที่พบส่วนใหญ่ ได้แก่ บุคลากรมีภารกิจการสอนมาก จึงไม่มีเวลาดำเนินการ งบประมาณ และอาคารสถานที่ไม่เพียงพอไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ขาดบุคลากรที่มีความสามารถในการนิเทศติดตามผล

นวพรรณ สรรพสิน (2538 : บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ.2521 (ฉบับปรับปรุง) พบว่า ด้านการบริหารการใช้หลักสูตร มีการประชุมชี้แจงให้ครูเข้าใจเรื่องของหลักสูตร ผู้บริหารและครูร่วมกันจัดทำแผนงานโครงการของโรงเรียน มีการสำรวจความต้องการของครูเกี่ยวกับเอกสารหลักสูตรและสื่อ ปัญหาที่พบคือ ขาดงบประมาณสนับสนุนเอกสารหลักสูตรมีไม่เพียงพอ ครูขาดความรู้และทักษะในการสร้างสื่อ ผู้บริหารมีการจัดสรรงบประมาณเพื่อการใช้หลักสูตรตามลักษณะแผนงาน มีการประชุมปฏิบัติการเพื่อผลิตเอกสารและสื่อโดยใช้วัสดุในท้องถิ่น มีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรโดยพิจารณาจากความพร้อมของโรงเรียน มีการประชาสัมพันธ์หลักสูตร โดยเชิญผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน ปัญหาคือครูไม่มีเวลาเนื่องจากมีงานอื่นที่ต้องรับผิดชอบมาก ไม่ได้รับการนิเทศอย่างต่อเนื่อง และประชาชนไม่ให้ความร่วมมือ ด้านการจัดการเรียนการสอน นั้น ผู้บริหารมีการวางแผนการสอนโดยการประชุมครู การนิเทศภายในและการสอนซ่อมเสริม ปัญหาที่พบคือ ครูสอนในวิชาที่ตนไม่ถนัด ขาดแหล่งข้อมูลและเทคนิควิธีสอน ไม่มีเวลาพอสำหรับการสร้างเครื่องมือวัดจุดประสงค์

พันธณี วิหคโต (2545 : บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัยเรื่อง การวิจัยติดตามและประเมินผล การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามแนวหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนนำร่อง ผลการวิจัยพบว่า ในการเตรียมความพร้อมให้กับบุคลากร โรงเรียนนำร่องส่วนใหญ่ ใช้วิธีประชุมชี้แจง อบรมผู้เกี่ยวข้อง เพื่อให้ความเข้าใจและตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตน และมีการประชาสัมพันธ์ให้ ผู้ปกครอง นักเรียนและชุมชนรับรู้ และขอความร่วมมือในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาด้วยวิธีการประชุมชี้แจงและแจกเอกสารเผยแพร่ พบว่า บุคลากรของโรงเรียนส่วนใหญ่มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาอยู่ใน

ระดับมาก ปัญหาที่พบในการดำเนินงานของโรงเรียนส่วนใหญ่ คือระยะเวลาไม่เพียงพอในการจัดทำ การขาดอัตรากำลัง บุคลากรไม่เพียงพอ และขาดความรู้ความเข้าใจ ความไม่ชัดเจนในการดำเนินงานบางเรื่อง

5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

เม็นเกส และเลวินสัน (Menges and Levinson. 1980 : 78-91) ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับวิธีการปรับปรุงการสอน วิธีเหล่านี้ได้ผลดีเพียงใด โดยจำแนกกิจกรรมออกเป็น 5 ชนิด คือ การสัมมนา การประชุมเชิงปฏิบัติการ การจัดสรรทุนอุดหนุน การประเมินผลการสอนและการสอนแบบจุดภาค พบว่า ผู้ที่ผ่านกิจกรรมการปรับปรุงการเรียนการสอนปฏิบัติการสอนเป็นที่น่าพอใจ การลงมือปฏิบัติจริงจะทำให้เกิดการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพครูเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนอย่างสัมฤทธิ์ผล

แอกที (จูไรรัตน์ เอิบกมล. 2544 : 45 ; อ้างอิงจาก Agthe. 1980. “The Elementary Principals Perception...,” CD-ROM.) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการรับรู้บทบาทหน้าที่ครูใหญ่และครูในงานวิชาการ พบว่า ครูใหญ่ยอมรับว่างานปรับปรุงการเรียนการสอนต้องทำเป็นรูปคณะกรรมการ ให้ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบ ครูใหญ่ยังให้ความสำคัญกับการนิเทศการศึกษาอยู่ในระดับน้อย ครูใหญ่และครูในโรงเรียนมีความเห็นว่า นวัตกรรมและเทคโนโลยีมีอิทธิพลต่อการใช้หลักสูตร

ฮาโกนสัน (สมนึก อ่อนจิระ. 2544 : 81; อ้างอิงจาก Hakonson. 1998. **Combining the Supperintendency.** p.674) ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับผู้อำนวยการโรงเรียน และอาจารย์ใหญ่ของโรงเรียนมณฑลเนบราสก้า พบว่า บทบาทของผู้อำนวยการโรงเรียนและอาจารย์ใหญ่ มีความต้องการใช้เวลาการบริหารในด้านการพัฒนาหลักสูตร การพัฒนาบุคลากร เป็นผู้ดำเนินการเรียนการสอน ความสัมพันธ์กับคณะกรรมการโรงเรียน การทำงานให้บรรลุเป้าหมาย การกำหนดนโยบายและการนิเทศนักเรียนนักศึกษา เพื่อเป็นการลดต้นทุนของการจัดการศึกษาในมณฑลเนบราสก้า

6. สรุปแนวคิดและหลักการที่นำไปสู่การกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง อาจสรุปได้ว่า การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2 มีการดำเนินงานตามขั้นตอนต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา ได้แก่

1. การสร้างความตระหนักให้แก่บุคลากร
2. การพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา
3. การแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการ

4. การจัดทำข้อมูลสารสนเทศ
5. การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
6. การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

ขั้นตอนที่ 2 การจัดทำสาระของหลักสูตรสถานศึกษา ได้แก่

1. การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานสำหรับการจัดทำสาระหลักสูตรสถานศึกษา
2. การกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมายการจัดการศึกษา
3. การกำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน
4. การจัดทำโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา
5. การจัดทำคำอธิบายรายวิชาทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้
6. การจัดทำหน่วยการเรียนรู้
7. การจัดทำแผนการเรียนรู้และแผนการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

ขั้นตอนที่ 3 การวางแผนและการเตรียมหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ ได้แก่

1. การวางแผนการบริหารการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
2. การวางแผนการบริหารการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
3. การวางแผนการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

ขั้นตอนที่ 4 การดำเนินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ได้แก่

1. การรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรและทำความเข้าใจ

ในเจตนารมณ์ของหลักสูตรให้ชัดเจน

2. การศึกษาความต้องการของชุมชนหรือสังคม และผู้เรียน
3. การจัดปัจจัยและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ภายใน เช่น การกำหนดครูเข้าสอน

การจัดหาวัสดุอุปกรณ์ โดยคำนึงถึงขนาดและจำนวนนักเรียน

4. การกำหนดการสอนของครูให้สอดคล้องกับมุ่งหมายของหลักสูตรและเลือกวิธีสอนที่เหมาะสม

5. การจัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในและภายนอกสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ

6. การรายงานผลการเรียนรู้ของผู้เรียนต่อชุมชนเมื่อสิ้นสุดภาคเรียน

ขั้นตอนที่ 5 การนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผลการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา

ได้แก่ การนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการภายในสถานศึกษาและภายนอกสถานศึกษา

ขั้นตอนที่ 6 การสรุปผลการดำเนินการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ได้แก่

1. สถานศึกษาสรุปผลการดำเนินงาน
2. สถานศึกษารายงานผลการดำเนินงาน

3. สถานศึกษาเผยแพร่ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ

ขั้นตอนที่ 7 การปรับปรุง พัฒนาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ได้แก่ การนำผลการดำเนินงาน ปัญหา และข้อเสนอแนะมาจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา